

NAŠ TOVARIŠ TV 15

Št. 36 15. septembra 1977 Leto XV

Glasilo Zveze združenj borcev NOV in Zveze rezervnih vojaških starešin Slovenije

Glavni in odgovorni urednik:
SILVO TERŠEK

Novinarji:
Milena Štrajnar, Tone Urbas, Milan Vogel

Tehnični urednik:
Sine Kovič

Tajnica uredništva:
Mara Okorn

Telefon uredništva: 327-780

Letna naročnina 140 din, za inozemstvo 160 din; posamezna številka v prosti prodaji 3 din

Uprava in naročninski oddelek »TV-15«:
Miklošičeva 28, pp 598/XI, 61001 Ljubljana

Telefon uprave: 320-486

Tekoči račun:
50100-833-30005 pri SDK Ljubljana

»TV-15« izhaja vsak teden – izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva 28

Rokopise pošljite na naslov:
Uredništvo TV-15, Miklošičeva 28, pp 598, 61001 Ljubljana

Rokopisov in fotografij ne vračamo
Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije štev. 421/1-72
od 12. 4. 1974 se za »TV-15« ne plačuje temeljni davek od prometa
proizvodov

Tisk:
ČGP Delo, Ljubljana, Titova 35

Beg s Koroške
str. 4

Bratje v vojni in miru
str. 5

Med slovenskimi
otroki v Benečiji
str. 6

Kozjansko
Vztrajno k novim
dosežkom
str. 7

Agent gestapa ali žrtev
domobranske izdaje
str. 11

Od 9. do 12. septembra je bilo v Herceg-Novem tretje srečanje nekdanjih političnih jetnic iz vse Jugoslavije, ki so bile med zadnjo vojno, po obsodbi pred italijanskim vojnim sodiščem, poslane na prestajanje kazni v italijanske kaznilnice v Benetkah, Firencah, Perugi, Fossombroneju in Tranju . . . Program, ki so ga svojim gostjam pripravile tovarišice iz Črne gore, organizacijsko pa izvedli koordinacijski odbori občin Bar, Budva, Herceg-Novi, Cetinje, Kotor in Tivat, je bil izredno bogat in prisrčen. Beležke s tega nepozabnega srečanja v Črni gori boste lahko prebrali v prihodnji številki TV 15, ki bo izšla 22. septembra.
Na fotografiji: udeleženske srečanja v Igalu

35 LET

Prijetno srečanje

Zadnje tri dni minulega tedna, je bilo na Vrhniki tretje srečanje aktivistov in borcev Notranjske. Osrednje prireditve, v nedeljo ob desetih dopoldne pred domom JLA na Vrhniki se je udeležilo okrog štiri tisoč borcev in aktivistov ter predstavnikov raznih društev, teritorialne obrambe, narodne zaščite, domicilnih enot in drugih iz občin Vrhnika, Logatec, Cerknica in Ljubljana-Vič-Rudnik. Slavnostni govornik je bil Rudolf Hribernik-Svarun. Borci in aktivisti so s srečanja poslali pozdravno brzojavko tovarišu Titu, ter protestno pismo avstrijskemu konzulatu v Ljubljani, ob zadnjih dogodkih na Koroškem.

Srečanje so vse dni spremljale tudi razne kulturne prireditve. Tako je bila že v soboto revija pevskih zborov in pihalnih orkestrrov, zvečer pa sta se predstavila še pisatelj Karel Leskovec s knjigo »Nevarni koraki« in dr. Aleksander Gala s knjigo »Ogenjca«.

Spomini na Šempetrsko kasarno

»... v sobah št. 17 in št. 18 nas je bilo veliko, vendar se vseh ne morem spomniti«

Pred seboj imam pet orumenelih lističev s pesmicami, ki so mi jih napisali tovariši v zaporu, nekaj dopisnic, katere sem poslala iz zapora, zlomljeno aluminijasto žlico in majhen košček modre krede, ki mi je ostala v žepu še od napisnih akcij, ko so me aretirali italijanski fašisti.

Vse to me spominja na Šempetrsko kasarno, kjer sem pred petintridesetimi leti začela prestajati kazen za svoje ilegalno delo. (Že v tem zaporu smo bile politične zapornice organizirane in smo si medsebojno pomagale, vzdrževale smo stike s tovariši v ločenih moških celicah, kakor tudi z organizacijo v mestu.)

Spominjam se tovarišic: Marije Jurjec, Mare Rupena, Sonje Kukovec, Vere Konič, Zvonke Zajc, Anice, Štefke Toplak... V sobah št. 17. in št. 18 nas je bilo veliko, vendar se vseh ne morem spomniti.

Zato vabim vse tovarišice, ki so bile v letih 1941–1943, to je do kapitulacije Italije, kakor tudi tiste, ki so bile od kapitulacije Italije do konca vojne zaprte v Šempetrski kasarni, da se mi javijo! Pripravljamo srečanje, ki ga bomo izvedle v okviru Komisije za nekdanje politične zapornike, internirance in izgnance pri Republiškem odboru ZZB NOV Slovenije.

VERA RUTAR
Adamičeva 8, Ljubljana

Milan Bizovičar: Za rešetkami

Tudi to se zgodi

Padli partizani so verjetno pripadali Lackovemu odredu, ki se je gibal na tem področju obmejnega Kozjaka

Lani sem na dan mrtvih obiskal grob svojega sorodnika, ki leži deset kilometrov od naše meje v Avstriji, v kraju Sobota (Soboth) in začudeno (saj se to ne dogaja vsak dan!) zagledal na pokopališču štiri zelo skrbno urejene partizanske grobove s cvetjem in svečami. Na novih lesenih križih je bilo napisano, da tukaj počivajo partizani.

Ker morda sorodniki padlih partizanov ne vedo, kje počivajo njihovi najbližji, sem imena prepisal in jih navajam:

Jože Kračun, padel 3. 5. 1945;
Edvard Karin, padel 10. 2. 1945;
Rudolf Mlakar, padel 10. 2. 1945;
na četrtem grobu piše »neznan partizan« (brez datuma, kdaj je padel).

Zanimal sem se tudi, kdo ves čas po vojni skrbi za grobove padlih partizanov in zvedel, da tamkajšnja občina plačuje zato enemu izmed žandarjev tamkajšnje postaje – padli partizani pa so verjetno pripadali Lackovemu odredu, ki se je gibal na tem področju obmejnega Kozjaka.

Za nadaljnja pojasnila naj se svojci obračajo na: Simona Štruca, Muta 149, p. Muta.

SIMON ŠTRUC
Muta 149, p. Muta

Žalitev svetlega spomina

Odmev na sestavek Vere Horjakove
»Uspeli smo«, 47.–48. številka TV-15 z
dne 25. novembra 1976

V 47.–48. številki TV-15, ki je izšla 25. novembra 1976, je bil objavljen sestavek Vere Horjakove o dogajanju in delu v Gornji Savinjski dolini po nemški zasedbi, to je v Nazarjih, Mozirju in okoliških vaseh. Med drugimi avtorica omenja tudi Viktorja Krča, strojnega tehnika, ki je bil doma z Jezerskega in je bil ob Hitlerjevem napadu na Jugoslavijo zaposlen na škofovi žagi v Nazarjih. Takoj se je povezal s partizani, jim na različne načine pomagal in tudi zbiral somišljenike za narodnoosvobodilno gibanje. Po nekaterih podatkih je bil soustanovitelj terenskega odbora OF, zelo predan in delaven na tem področju. Zaradi ovadbe so ga Nemci zaprli v gostilni Majerholt v Mozirju, od koder pa je ušel. Po precej težavni poti se je nekako prebil domov na Jezersko, a je tu ostal samo nekaj dni, ker so mu tudi tu postala tla precej vroča.

Tovarišica Horjakova je zelo zaskrbljena, kod so potekala njegova »partizanska pota« in pravi na koncu svojega sestavka:

»Kod vse so potekala Viktorjeva partizanska pota, ne vem. Toda to vem, da se je želel vrniti v Savinjsko dolino, kar je pred odhodom sam nekajkrat poudaril. Če je bila vest točna, je Viktor Krč, sin gorskega vodnika, padel leta 1943 nekje na Dolenjskem.«

Tudi Rado Zakonjšek ga omenja v knjigi Velika preizkušnja na strani 111 »kot prizadevnega, ki je imel svojo skupino somišljenikov« in na strani 251: »On je med prvimi sodeloval z OF v Nazarjih. Nemci so ga aretirali na mostu, ko se je najmanj nadejal, a tudi tu je pokazal svojo odločnost, ko jim je v Mozirju takoj po aretaciji ušel... Bil je odločen pristaš OF in zelo napreden patriot. Padel je nekje pri Žužemberku, kamor se je umaknil pred Nemci.«

Da nisem Veri Horjakovi že prej opisal njegove partizanske poti in jo rešil njenih skrbi, je bil vzrok to, ker sem čakal, kaj bo o njem napisal Rado Zakonjšek. Je že prav, da ga omenja v svoji knjigi, a še bolj prav bi bilo, če bi se malo bolj zanimal za njegovo nadaljnjo pot in podrobneje raziskal njegovo »odlično delo« za narodnoosvobodilno gibanje na Dolenjskem.

Zato pa naj mi bo dovoljeno, da objavim svoje ugotovitve, do katerih sem se dokopal ob zbiranju gradiva za kroniko Suhe krajine med narodnoosvobodilnim bojem, saj bo to morda zanimalo še koga drugega:

Najprej je Viktor Krč odšel v Ljubljano, kjer se je takoj povezal s četniško organizacijo, ki je zbirala in vključevala nekdanje jugoslovanske oficirje v Mihailovičeve enote... Čeprav je bil Viktor Krč do tedaj dober in uspešen delavec za OF, je podlegel prigorvarjanju mihailovičevcev in se vključil v njihove vrste, ki so bile, kakor je zgodovinsko dognano, dosledne in neizprosne v svojem boju proti narodnoosvobodilnemu gibanju, pač zato, ker so le-tega vodili komunisti. Zaposlil se je v Žužemberku pri posestniku Milanu Vehovcu, lastniku mlina in žage. Ko je prišel v Žužemberk, se ni zanimal za povezavo z OF in se tudi ni vključil vanjo, čeprav je moral vedeti, da sta v trgu terenski in rajonski odbor OF. Ta njegov odnos se nam je zdel vsem nerazumljiv, ker smo vedeli, da je pribežal z okupiranega ozemlja. Šele kasneje smo zvedeli, da hodi na sestanke v farovž z Radovanom Slancem in Ivanom Vrhovcem, ki sta se prav tako umaknila z zasedenega območja. Krč je postal zagrizen četnik in sodelavec vodstva bele garde, in je med tržani vneto agitiral za četnike (med drugimi je, na primer, nagovarjal Franceta Lavriča). Zdaj se je povsem izneveril svojemu prepričanju, ki ga je kazal v Savinjski dolini in je razglašal, da so četniki sestavni del jugoslovanske vojske, ki se borijo za domovino, OF in NOV pa da sta protidržavni ilegalni organizaciji, ki ju vodi komunistična partija.

V neki emigrantski brošuri je bil objavljen ta sestavek o Viktorju Krču:

»Med tem časom se je pri nas začela tudi organizacija za jugoslovansko vojsko v domovini oziroma za Mihailovičeve četnike. To je vodil pri nas kot njen pooblaščenec, poročnik jugoslovanske vojske Štefan (po izjavi Milana Vehovca je bilo Krču ime Viktor. Štefana Krča na tem območju takrat ni bilo, op. F. S.) Krč, ki si je privzel ime Janez Zabret. Ta se je po razsulu jugoslovanske vojske naselil v Žužemberku, kjer je bil lesni manipulant... Osebnost sem večkrat govoril z njim in dobro vem, da se g. dekan Karel Gnidovec ni popolnoma nič pečal s to vojaško zadevo; g. kaplan Janez Jenko je pa kot zaveden rodoljub priporočal fantom, da se organizirajo v jugoslovanski vojski v domovini za odpor proti okupatorju. Velika večina fantov in mladih mož se je prijavila za Mihailovičeve četnike... Z njimi vred pa so umorili tudi prej imenovanega poročnika jugoslovanske vojske Štefana (prav: Viktorja, op. S. F.)

Krča, s privzetim imenom Janez Zabret. Nekdo ga je moral izdati, da je zaupnik Mihailovičevega gibanja oziroma jugoslovanske vojske v domovini. Titovci so ga zajeli v Stavci vasi, ko je bil tam po službenih opravkih, ga odvedli na Vinkov vrh, kjer so ga umorili...«

Ta sestavek je bil objavljen pod imenom Janez Virant. Pod tem imenom se je skril Ivo Vrhovec-Berjakov, ki je pribežal pred Nemci iz Planine nad Sevnico, kjer je bil učitelj. V Žužemberku pa je imel bližnje sorodnike. Sestavek je podpisal pred notarjem Karlom Mauserjem v Clevelandu 5. februarja 1954. Bil je od vsega začetka zagrizen in dosleden privrženec klerofašistov in se je odrekal vsakemu sodelovanju z OF. Kasneje smo zvedeli, da je bil v četniškem štabu Krčeva desna roka, nekak politični komisar.

In tako naj še sam pojasnim, kako in zakaj je končal Viktor Krč:

Prva četa tretjega bataljona Zapadno-dolenjskega odreda, imenovana Joštova četa, ki je taborila nad Laščami v Rogu, je stalno napadala in vzemirjala italijansko posadko v Žužemberku in tudi prehodne enote iz Novega mesta, ki so oskrbovale postojanko s hrano in vojaškimi potrebščinami. Po obvestilu, ki jih je enota dobila, da se bližajo Italijani, smo nekako konec junija 1942, napravili zahodno od Stavčev vasi zasedo, da bi tako preprečili nemoten prevoz. Ko ležimo v zasedi in čakamo kolono, opazim visoko v letih kozolca (Jernejev kozolec!) nekega moškega, ki je dajal z ruto znamenja. Ko pride mimo izvidnica prve čete drugega bataljona Zapadno-dolenjskega odreda, imenovana Gašperjeva četa, sem opozoril vodnika izvidnice Đura, naj tistega spravi s kozolca, ker se mi je zdel zelo sumljiv. Prijeli so ga in odpeljali s seboj na Vinkov vrh, kjer je enota taborila. Zaslišal ga je komisar Jule. Ugotovili so, da je prijeti moški Viktor Krč, zaposlen pri Milanu Vehovcu v Žužemberku. Priznal je, da je četnik in da je dajal znake italijanski posadki o zasedi.

Na podlagi vseh teh priznanj in ugotovitev je bil Viktor Krč likvidiran.

Vsega tega skoraj ne bi bilo vredno razčiščevati oziroma prikazovati Krčevo delo, kajti takih primerov je najbrž še precej.

Toda vse to je v sramoto in največjo žalitev vsem borcem narodnoosvobodilnega boja in zavednim članom OF, zlasti pa žali spomin na padle borce in žrtve, ki so dali življenja za našo svobodo in katerih imena so vklesana na spomeniku na Cviblu nad Žužemberkom. Da je med njimi tudi nekdo, ki je vso svojo dejavnost usmeril proti njim in vsem, ki so se borili za našo svobodo! Ime Viktorja Krča je namreč vklesano na spomeniku padlim borcem v Žužemberku in – tudi na spomeniku v spomin padlih na Jezerskem.

FRANCE SMRKE-JOŠT
Zelena pot 9, p. Ljubljana

Z občnega zbora ZB Podgorje pri Slovenj Gradcu

Spet so bili mladi

Prvo nedeljo v septembru je imela krajevna organizacija ZB Podgorje pri Slovenj Gradcu svoj občni zbor. Na njem so pregledali delo, ki so ga opravili v zadnjih dveh letih, ter načrtali naloge za naprej. Ugotovili so, da se je zveza borcev v zadnjih dveh letih še bolj okrepila kot družbenopolitična organizacija v okviru krajevne skupnosti, v SZDL, zvezi rezervnih vojaških starešin, v ZK in posebno še na tistih področjih naše družbene dejavnosti, v katerih se odvijajo intenzivne priprave na splošni ljudski odpor in družbeno

samozaščito ter v solidarnostnih akcijah.

Krajevna organizacija ZB Podgorje šteje sto trideset članov (91 moških in 92 žensk), za vse pa je poskrbljeno tudi zdravstveno varstvo. Posebna skrb je namenjena še invalidom NOV in družinskim invalidskim upravičencem.

Dosedanji odbor ZB Podgorje je opravil naslednje naloge: V lanskem letu so vsi člani ZB dobili nove članske izkaznice. Organizacija je dobila tudi svoj prapor. Kupila ga je s sredstvi, ki so jih prispevali krajski, delov-

ne organizacije, še posebej tovarna usnja Slovenj Gradec. Prapor je bil razvit 24. aprila letos ob lepem kulturnem programu.

Odbor je sodeloval tudi pri »kurirčkovih pošti«, krajevnih proslavah in raznih razširjenih sejah v kraju. Nadalje je reševal prošnje svojih članov za dodelitev priznavačin, štipendij, zdravljenja, pri urejanju stasrostnih kmečkih pokopnin, pri reševanju davčnih težav svojih članov itd. Vsestransko se je angažiral tudi ob razpisu drugega referenduma v slovenj-

graški občini za dograditev raznih komunalnih in drugih objektov, tesno je sodeloval z občinskim odborom ZZB NOV Slovenj Gradec ter s komisijami pri njem in pri občinski skupščini.

Na občnem zboru so izvolili nov odbor, ki pa je ostal skoraj v prejšnji sestavi, ker je bil zelo delaven. Sprejeli so tudi novi program dela za leto 1977-78, v katerem so namenili posebno skrb sodelovanju s krajevno skupnostjo, s SZDL in delu na področju splošnega ljudskega odpora in družbene samozaščite. Nada-

lje bo odbor organiziral za svoje člane izlet na Dolensko, obiskoval ostarele in bolne člane, sodeloval s šolo in prenašal tradicije NOB na mlade generacije. Povezan bo tudi s komisijo za spomeniško varstvo pri občinskem odboru ZZB NOV Slovenj Gradec pri obnovi napisov in popravilu partizanskega grobišča v Šmiklavžu in Podgorju. Pomagal bo organizirati že tradicionalna srečanja internirancev in zapornikov v Šmiklavžu, povezal se bo s šolami v krajevni skupnosti Podgorje, da bi opravili popise pomembnejših ob-

jektov iz časa NOB (bolnišnice, tehnika, bunkerji) ter skrbel za pogrebne obrede svojih članov.

Po zakuski so se pogovorili med člani krajevne organizacije ZB Podgorje še nadaljevali. Obujali so spomine na težke in slavne dni naše revolucije in borci ter aktivisti so v sončnem nedeljskem popoldnevu odhajali na svoje nižinske in hribovske domačije z zavestjo, da so se srečali, bili spet mladi in da so naši skupnosti prinesli lepši in boljši jutri.

ANICA MEH

Med italijanskimi soborci

Drugega nacionalnega srečanja italijanskih partizanov, ki so se v drugi svetovni vojni borili v tujini, se je na povabilo vsedržavnega združenja partizanov Italije (ANPI), udeležila tudi delegacija ZZB NOV Jugoslavije.

Takoj po prihodu v Marina di Ravenna, 7. septembra zvečer, se je naša delegacija, v občinski dvorani, udeležila zelo zanimivega pogovora o borčevski problematiki. Od več kakor 150 prisotnih delegatov in borcev iz 12 italijanskih dežel, ki so se borili v partizanskih enotah v Grčiji, Albaniji, Jugoslaviji in v Franciji, je bilo glede na število, organiziranost, udeležbo v razpravi, ter glede na splošno aktivnost največ tistih, ki so se borili v Jugoslaviji. V pestri, vsebinsko bogati in konkretni razpravi o statusu, položaju in nalogah borcev ter njihovi

problematiki, ki jo je vodil neumorni, med vojno italijanski borec v NOV in POJ, Ovido Gardini, sta sodelovala tudi člana naše delegacije, Anka Matič in Riccardo Giacuzzo. Zelo zanimiva je bila razprava generala zračne eskadre Barbi Cini, italijanskega partizana v Albaniji, ki je ostro obsodil ravnanje italijanskih oblasti z italijanskimi partizani v povojnih letih, čeravno so se prav na njihov boj proti nacifašizmu največ sklicevale.

V gledališču Alighieri v Ravenni, je bilo naslednji večer glavno srečanje, pred tem pa povorka po mestu in polaganje vencev na spominsko obeležje padlih v boju za osvoboditev. Srečanja so se v polni dvorani udeležili, poleg prefekta pokrajine, župana Ravenne, drugih predstavnikov javnega in družbenopolitičnega živ-

ljenja dežele, pokrajine in mesta, tudi bivši komandant toskansko-emilijske vojne oblasti korporni general Renzo Appolonio, predsednik tega srečanja podpredsednik ustavnega sodišča Amadei, predsednik ANPI senator Arrigo Boldrini, predsednik nacionalnega združenja »garibaldinskih veteranov« republikanec Pasquale Bandiera, predsednik deželnega odbora ANPI za FJK Federico Vincenti, generala Barbi Cinti in Rinaldo Gruccu, delegaciji iz Jugoslavije in Francije in drugi. Referati, pozdravi in razprave so trajale več kakor tri ure. General Gruccu, uradni predstavnik generalnega štaba kopenske vojske, je prvič v zgodovini odpornišтва obširno govoril o italijanskih oboroženih silah v času kapitulacije Italije in o udeležbi Italijanov v boju proti na-

cifašizmu v tujini. Omenil je tudi vse italijanske partizanske enote, ki so se borile v sestavi NOV in POJ in njihovo vlogo v skupnem boju. Komisar italijanske divizije »Garibaldi Natissone« Giovanni Padoan-Vanni je orisal vlogo in pomen te enote, podčrtal tesno sodelovanje z enotami 9. korpusa NOVJ, ter ostro obsodil ravnanje italijanskih oblasti do pripadnikov te enote, enote, ki je bila v zelo težkih okoliščinah že takrat, skupno s slovenskimi in hrvatskimi enotami, steber bratstva in enotnosti med Furlani, Slovenci in Hrvati, na ozemlju, ki je bilo v času fašizma področje sovraštva.

Srečanje sta pozdravila tudi predsednik italijanskega odporniškega gibanja v Franciji Vavassori, italijanski partizan v Ju-

goslaviji, in vodja naše delegacije Anka Matič, ki je med drugim govorila o naših uspehih v socialistični izgradnji, samoupravljanju ter o naši neuvrščenosti. Apelirala je na enotnost vseh demokratičnih sil v boju proti ostankom nacifašizma in za mir v svetu, omenila pomen sklepov helsinške in beograjske konference, potrebo po zaščiti manjšin, med njimi tudi naše manjšine v Avstriji, kjer ji ne priznavajo niti najosnovnejših pravic, Avstrija pa ne spoštuje členov državne pogodbe. Govorila je o vlogi ZZB NOV in pomenu skupnega boja med NOB in sedanjega sodelovanja za dobre odnose med našima državama. Na koncu je podelila osem spominskih medalj borcem, ki so se borili med NOB v Jugoslaviji.

Naša delegacija se je pridružila gostiteljem tu-

di, ko so v pokrajinah Ravenna in Ferara obiskali pomembne pomnike protifašističnega boja in manifestacijam v občinah Comacchio in Alfonsine, kjer je spregovoril član naše delegacije Drago Žvab.

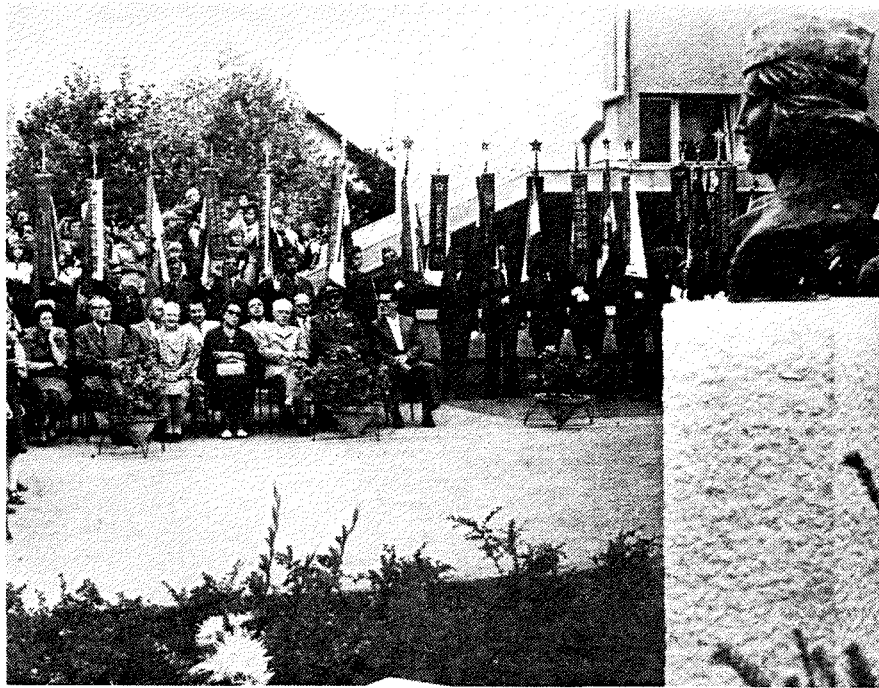
Doživetja med italijanskimi soborci so bila enkratna. Naša delegacija je bila povsod deležna vsestranske pozornosti, izrazov prijateljstva. Partizanska pesem, največkrat v jeziku naših narodov, je odmevala po ulicah italijanskih mest. Borci so s ponosom nosili obeležja svojih enot, jugoslovanske medalje ali odlikovanja, navdušeno so govorili o udeležbi v NOB, o tovarištvu, o bojih, težavah, o srečanjih s soborci, o želji, da bi bila ta srečanja večkratna.

D. ŽVAB

V četrtek, 8. septembra, so v Stožicah v Ljubljani, v okviru krajevnega praznika, odkrili spomenik narodni heroini Danili Kumar. Doprnski kip, ki ga je izdelal akademski kipar Anton Sigulin, stoji pred osnovno šolo, ki nosi ime iste junakinje – predvojne skojevke, komunistke, partizanke bolničarke in borke Tomšičeve brigade, ki so jo Nemci leta 1944 ranjeno ujeli in zverinsko ubili.

Slavnosti so se poleg osemdesetletne Daniline matere udeležili še številni šolarji, krajski, borci Tomšičeve brigade in nekateri vidni družbenopolitični delavci.

M. V.
Foto: J. PUKŠIČ

Natančno tam, kjer so pred 32. leti Nemci ustrelili tri kurirje s TV postaje 23 S in neznanega borca 14. divizije (9. januarja 1945.) v Dol-Suha pri Rečici, so v soboto odkrili spominsko ploščo, ki jo je v imenu občinskega odbora ZZB NOV Mozirje odkril Vlado Košir in jo izročil v varstvo tamkajšnji mladinski organizaciji. Ob krajšem kulturnem programu je ob spomeniku spregovoril tudi nekdanji komandir TV 23 S Maks Senica-Božo.

-tu-

Predsednik občinskega odbora ZZB NOV Mozirje Vlado Košir odkriva spominsko obeležje padlim kurirjem

Beg s Koroške

V letošnji 5. številki našega časopisa smo objavili sestavek Rudija Kuzmina »Požig Mirna pri Novi Gorici«, danes pa objavljamo njegov zapis bega iz taborišča v St. Vidu na Koroškem.

Februarja 1944 so me z mnogimi tovariši odpeljali iz goriških zaporov v Celovec, kjer sem bil določen v skupino za delo pri gradbenem podjetju Baumgesellschaft, ki je imelo sedež v Celovcu. Živel smo v barakah v St. Vidu, od koder smo se vsak dan vozili v okrog dvajset kilometrov oddaljeni Celovec, kjer smo gradili razne bunkerje in zaklonišča. Po bombardiranju Celovca smo morali reševati ljudi in njihovo premoženje. Bilo mi je dvajset let, zato so me takšni dogodki še bolj prizadeli. Odločil sem se, da bom pobegniti. V taborišču je bilo nekaj zapornikov iz sosednih vasi, največ pa je bilo Hrvatov iz vasi Klane pri Reki. Kmalu smo si zaupali in začeli govoriti o uspehih NOV in iskati zveze na Koroškem. Med prevozom na delo smo se spoznali tudi z drugimi delavci iz taborišča v Celovcu in pri Gospe Sveti. Med njimi sem spoznal tudi dva mladeniča iz Medane v Goriških brdih. Kmalu smo se spoprijateljili in z njuno pomočjo sem kmalu zvedel za zvezo z nekimi kurirji iz Celovca (imen se ne spominjam). Stike sem navezal tudi v Beljaku z neko Italijanko iz Vidma. Nova poznanstva smo sklepali tudi ob nedeljah, ko smo bili prosti. Takrat smo se pogovarjali tudi o partizanskih akcijah.

nil, da nisem sedel na pravi vlak. S strahom in začudenostjo sem ga vprašal, kaj naj storim. Svetoval mi je, naj na prvi postaji hitro izstopim in se vrnem na prvo postajo in mogoče bom pravi vlak še ujel. Pripravil sem se za izstop in z očmi opozoril prijatelja, da sem v nevarnosti in da naj mi sledita.

Hitro sem izstopil in stekel proti koncu vlaka. Kljub napaki smo vendar prišli na drugo stran reke. Pred nami pa je že bilo vprašanje, kako priti skozi vas, kjer so ljudje radovedno opazovali troje novih obrazov. Po govorici smo spoznali, da so to delavci različnih narodnosti. Vprašali smo jih za gostilno, kjer bi popili pivo. Našli smo jo na koncu vasi, kar nam je bilo zelo prav. Opazovali smo ljudi in čakali, da se je gostilna izpraznila. Takrat smo se odločili, da nadaljujemo pot proti Karavankam. Toda, kako zapustiti vas? Spomnili smo se otroške igre in se začeli spotikati, loviti, ruvati. Tako smo se korak za korakom oddaljevali iz vasi.

V bližnjem gozdu smo slekli odvečne cunje in se zagrizli v strmino. Prvo noč smo prišli kakšnih dvesto metrov pod mejo med Jugoslavijo in Avstrijo, kjer smo prenočili razkoračeni med debli, da ne bi zdrseli po strmini. Okrog polnoči je

začelo deževati in ni prenehalo tri ali štiri dni. Ob svitu smo nadaljevali pot in si tešili lakoto z borovnicami. Mokri, lačni in utrujeni smo prišli do tromeje med Italijo, Avstrijo in Jugoslavijo. Odločili smo se za pot v Italijo.

V objemu planin

Po enodnevnih hoji smo pred seboj zagledali vas. Sklenili smo, da se ji približamo. Ob poti smo srečali pastirico, ki nam je povedala ime vasi. Ker je govorila nemško, smo sklepali, da smo še vedno v Avstriji, čeprav bi morali biti po našem mišljenju že precej naprej. Odšli smo po kolovozu do roba vasi. Srečali smo starejšega moža, ki nam je povedal, da je to vas Rateče, naprej pa še Bela peč, Fužine in Trbiž. Svetoval nam je, naj potujemo z vlakom iz Rateč v Trbiž. Ko smo ga prosili, naj nas sprejme v hišo in nam da nekaj hrane, se je izgovoril, da je sam doma in odhitel naprej.

Po kratkem prerekanju smo se odločili, da gremo na postajo, vendar smo se morali vsaj malo urediti. Hodili smo ob robu gozda. Bil sem na čelu in kmalu

sem zagledal pet Nemcev in moža, s katerim smo se pred tem pogovarjali, ki je z roko kazal v smer, kjer nas je videl. Stekli smo kakšnih sto metrov nazaj v gozd in prišli Nemcem za hrbet. Ker Nemci niso imeli psov, so kmalu zgubili sled za nami.

V gozdu smo se nekoliko spočili, nato pa smo se odločili, da bomo vzporedno z železniško progo odšli proti Trbižu. Pot smo nadaljevali zjutraj. Proti poldnev nam je začelo primanjkovati moči, ker smo bili že vse dni brez hrane, zato smo se začeli spuščati proti dolini. Naleteli smo na kmeta z družino, ki je napravljala steljo. Ko smo vprašali, kje bi dobili malo hrane, so se vsi prestrašili, nato pa je mož le prišel do besede in odgovoril v slovenščini, da ne ve, kje bi lahko dobili kaj pod zob, ker v vasi živijo ljudje različnih narodnosti in se boji, da bi nas napadno napotil. Odšli smo naprej proti Beli peči in se približali hišam. Poslušali smo govorjenje in zaslišali italijansko pesem. Kdo bo stopil v hišo, smo določili z žrebom. Izžreban je bil tovariš, midva pa sva ostala ob potoku za hišo. Čez petnajst minut se je tovariš vrnil z gospodinjo, ki nam je prinesla vojaški kruh in surovo jajce. Gospodinja je ostala z nami še nekaj trenutkov in povedala, da smo imeli veliko srečo, da smo prišli prav v njihovo hišo, saj je že naslednja, dvajset metrov oddaljena, izdajalska. Povedala nam je tudi načrt, po katerem je pred nekaj dnevi pobegnil neki Italijan in srečno prispel domov. Naročila nam je, naj ostanemo ob potoku, zvečer pa nas bo spravila pod lopo.

Priprave za beg

S fantoma iz Medane, ki sta bila v taborišču pri Gospe Sveti, sem se dogovoril, da pobegnemo na slepo. Zmenili smo se, da kupim vozovnico do Celovca, pri Gospe Sveti pa bosta vstopila tudi onadva. Nino in Roman (fanta iz Medane) pa sta storila napako in kupila vozovnico za Jugoslavijo. To je načelnik postaje takoj sporočil gestapu v Celovec in tam so nas že pričakali. Zahtevali so vozovnice in jih raztrgali. Mene niso vprašali ničesar, ker sem imel vozovnico le do Celovca.

Po prvem neuspelem begu smo se vrnili vsak v svoje taborišče, vendar smo se že začeli pogovarjati o novem načrtu.

Julija leta 1944 se je taborišče iz St. Vida preselilo v Celovec. S fantoma sem se zmenil, da zadnjo soboto v juliju kupim vozovnico za vlak iz Celovca do St. Vida, pri Gospe Sveti pa se mi pridružita še onadva. Naslednji dan bi z direktnim vlakom odpotovali v Beljak. Načrt je uspel in naslednjega dne ob desetih dopoldne smo bili že v Beljaku. S seboj sem vzel štruco kruha in hlače, zavite v papir, kar mi je pozneje povzročalo precej težav.

V Beljaku smo se odločili za smer proti Karavankam. Nedaleč od Beljaka smo prišli v goščavo in hodili po njej precej časa, dokler nismo prišli do reke Zile. Ker je bil most preko nje zastražen, drugače pa nismo mogli preko, smo se odločili, da bomo prešli reko z vlakom. Vračali smo se proti Beljaku in se prerekali zaradi mojega zavitka. Tovariša sta zahtevala, naj ga odvržem, da ne bom sumljiv, meni pa je bilo žal kruha, ker sem se bal lakote. Prišli smo že na železniško postajo, tam pa zavoja nisem mogel več kar tako odložiti. Odšel sem k znanki v bližnjo gostilno in tam vrgel paket na senik, nato pa sem se vrnil na železniško postajo. Nino in Roman sta že kupila vozovnice do Podkloštra, saj je bil naš namen priti le preko reke in nato peš naprej. Posamezno smo vstopili. Med potjo sem opazil, da me opazuje gestapovec v civilni obleki. Približal se mi je in me vprašal, kam grem in kaj bom tam delal. Odgovoril sem, da grem obiskat prijatelje v Podkloštru, on pa mi je odvr-

Kdo so možje na fotografiji, kje in kdaj je bila posneta? Prosimo bralce, da nam pošljejo čimveč podatkov.

Odgovor k fotografiji z vprašanjem

Z današnjim odgovorom se moramo vrniti sedem let nazaj. V 16. številki TV-15 z dne 15. aprila 1970 je bila objavljena fotografija, za katero je uredništvo prejelo dva odgovora. Prvi je bil objavljen v št. 18–19 dne 29. aprila 1970 in ga je poslal tovariš Matija Rešek z Lesc. Drugi odgovor pa je bil objavljen v številki 23 dne 3. junija 1970 in ga je poslal tovariš Peter Šobar iz Kočevja. Ker sta pojasnili popolnoma različni, smo bralce dolžni opozoriti, da je pravilen odgovor prvi, se pravi odgovor tovariša Reška, kar je potrdil tudi narodni heroj, sedaj že pokojni Anton Dežman.

Srečna vrnitev

Gospodinja je izpolnila obljubo. Za večerjo nam je skuhalo riž na mleku, nato pa smo se z gospodarjem in gospodinjo pogovarjali o našem odhodu. Svetovala sta, naj se odpeljemo z vlakom iz Trbiža do Vidma in nam zamenjala celo nekaj mark, da smo lahko kupili vozovnice. Tako smo naslednje jutro ob štirih odšli negotovosti naproti.

Do Trbiža nismo srečali nikogar. Na železniški postaji smo pomešani med nemške vojake in druge ljudi kupili vozovnice do Vidma in se odpeljali. Kontrolo na vlaku je odpravil samo sprevednik in tako smo srečno prispeli v Videm. Tudi na tej postaji je mrgolelo vojakov. Ob izhodu smo zagledali nemško kontrolo, ki je vsakemu potniku pregledala osebne dokumente. Mi smo bili brez njih, zato sem se tik pred kontrolo prijel za glavo in vzkliknil, da se nekaj pozabil v vlaku. Vrnil sem se proti vagonu in tako sta storila tudi tovariša. Med vojaki smo odšli preko tirov in prišli v čakalnico.

Kupili smo vozovnico do Krmina in ob poldevetih je vlak odpeljal proti Gorici. V Krminu smo izstopili in v določeni razdalji stopali drug za drugim proti Goriškemu Brdom. Med potjo je eden od tovarišev zagledal svojo teto, ki ni mogla verjeti, da smo pobegnili. Vedela je, da smo lačni, zato nas je povabila na kavo in kruh. Tudi v bifeju je bilo polno vojakov.

Se nekaj sto metrov nas je ločilo od poračenih Brd. Oddahnili smo si in srečni zavriskali. Še preden smo prišli v Medano, so vaščani zvedeli za nas, saj jim je novico prinesla teta, ki je prišla iz Krmina pred nami.

Prijatelja sta kmalu videla svoje starše in domače, jaz pa sem ostal v 1. bataljonu Briško-beneškega odreda.

RUDI KUZMIN

Bratje v vojni in miru

Borci 18. divizije NOVJ so v soboto 11. septembra proslavili 34-letnico ustanovitve svoje enote skupno z občani Delnic. Na proslavi občinskega praznika so počastili letošnje jubileje in obudili spomine na čas, ko so skupaj z Gorani kovali našo sedanost, naše bratstvo in enotnost.

Zbranim v Delnicah so spregovorili Edo Cenčič, predsednik odbora za SLO in družbeno samozaščito hrvatskega sabora in prvi komandant 18. divizije, narodni heroj Rado Pehaček. V kulturnem programu sta sodelovala partizanski pevski zbor iz Ljubljane in igralka Vladoša Simčičeva.

Bratstvo in enotnost sta naše življenje

Rade Pehaček, nekdanji komandant 18. divizije NOVJ

Vidite, tudi prihod 18. divizije v Gorski Kotar je že takrat potrdil, da se je naše partizansko in vojaško vodstvo zavedalo, da znotraj Jugoslavije ne gre za vprašanje meja, da gre za osvobajanje naše domovine Jugoslavije in da smo jo dolžni braniti kjerkoli je potrebno. Kot v vseh krajih naše domovine se je tudi v tem delu Hrvatske kovalo pravo bratstvo, ki je bilo zapisano s krvjo in žrtvami. Naloge, ki so bile postavljene pred 18. divizijo smo s pomočjo vseh prebivalcev Gorskega Kotara izvršili; o tem ne mislim govoriti. To je dolžnost zgodovine in njene ocene. Prenekateri podrobnosti je z leti mogoče pozabiti, srčnosti prebivalcev Gorskega Kotara pa ne bomo pozabili nikoli. Z nami je narod delil zadnje rezine kruha. Niti glad, mraz, ogorčeni boji s sovražnikom niti zgorele domačije niso omajali narodove volje, junaštva, ki so ga dokazovali dan za dnem. Mi nismo bili slovenska vojska, bili smo njihova, naša vojska! Nešteto vezi se je staklo v tistih časih. Vsa leta smo se in se še vedno obiskujemo. In če se nas je tega dne pripeljalo 300 nekdanjih partizanov, to ni naključje. Kadar gre za vprašanje bratstva in enotnosti, leta niso pomembna. Z nami so prišli predstavniki mladinskih pohodnih enot, ki nosijo imena naših nekdanjih partizanskih brigad. Tako kot so prišli danes oni z nami, bodo prišli čez vrsto let njihovi otroci, vnuki...; bratstvo in enotnost sta naše življenje!

Janko Rudolf, nekdanji komisar 18. divizije

V Gorski Kotar smo prišli neposredno po

nemški ofenzivi, v nekakšni oseki revolucije. Pričakovala nas je močna ustaška antipropaganda, uperjena zoper Slovence. Mnogi prebivalci Gorskega Kotara so bili pod vtisom te propagande. Tako smo morali poleg zahtevnih vojaških akcij misliti tudi na politično delovanje med prebivalstvom. Izkoristili smo sleherni priložnost za partizanske mitinge, za pojasnjevanje naše prisotnosti na tem območju. Nezaupanja in strahu je bilo hitro konec. Z narodom, ki nam je nosil hrano na položaje, ki je z nami trpel in se veselil vsakega najmanjšega uspeha, smo postali eno. Vse kar človeku uspe povedati z besedami, je le majhen del resnice. Pako ko prijetno je spoznanje, ki ga doživljaš na takšnih srečanjih, da nas ljudje tudi po mnogih letih niso pozabili, da se jim še vedno zaiskrijo oči, ko si sežemo v roke...!

Antun Šnajder, predsednik ZZB NOV Delnice

Bil sem v drugem partizanskem Gorsko-kotarskem odredu in v komandni Primorsko-goranskega področja. Gorski Kotar je preživel med drugo svetovno vojno težke in krvave dni. Na tisoče ljudi je bilo odpeljanih v internacijo, pogorelo je na stotine domačij. Del Gorskega Kotara je bil pod italijansko okupacijo, del pod NDH. Naša moč je bila v tistih časih neomajna solidarnost. Ta in številne druge ljudske kreposti so se potrdile tudi po prihodu 18. slovenske divizije.

Dušan Gorkič, borec 8. brigade Franceta Levstika in komisar 18. divizije

V Gorskem Kotaru sem se udeleževal bojov kot borec Šerčerjeve brigade še pred prihodom 18. divizije v ta del Hrvatske. Na samem pohodu 18. divizije pa nisem bil. In vendar sem, ne samo kot predsednik odbora 18. divizije, močno vezan na Gorski Kotar. Vsa leta po vojni krepimo stike z borčev-

sko organizacijo občine Delnice in občine Vrbovsko in s prebivalci tega območja. Kot vselej je tudi današnji izlet PO PO-TEH 18. DIVIZIJE potrdil resnico o našem bratstvu in enotnosti. Seveda se tu v Delnicah srečanje šele začne; obiskali bomo tudi Fužine in Vrbovsko in...

Slovenska divizija v Gorskem kotaru

September 1943; zavezniške sile nadaljujejo ofenzivo proti nemški 10. armadi. Narodnoosvobodilna vojska Jugoslavije dosega velike uspehe. Iz Berlina pa prihaja Hitlerjev glas: »Zahtevam, da območje Balkana temeljito očistite partizanskih enot!« V teh dneh nemško vrhovno poveljstvo ugotavlja, da je glavno nevarno področje sedaj prostor Istre. Druga oktobra se začne prva faza ofenzive. Tretji del ofenzivnih operacij je sovražnik usmeril proti Gorskem Kotaru in Hrvaškemu Primorju, proti enotam 13. primorsko-goranske divizije.

November 1943; med nemško ofenzivo na Dolenjskem, Notranjskem in jugozahodnem delu Hrvatske je prišlo do večjega pregrupiranja enot NOV Hrvaške. Da bi razbili četniške vojaške formacije in načrte londonske vlade, ki je hotela v Srbiji ustvariti močno vojaško politično postojanko, se je začelo postopno usmerjanje vojaških operacij NOV Jugoslavije na območje Srbije. Tako sta morali Hrvatsko zapustiti 13. proletarska hrvaška brigada in 6. liška divizija. Odšli sta v Bosno. Poslej Hrvatska ni imela enot, ki bi lahko nadzorovale zapuščeno operativno območje. Glavni štab Slovdnevega štaba na to območje 4. in 15. slovensko brigado, ki pa sta se mora-

li zaradi močne nemške ofenzive vrniti. Posebno močno je oslabil Gorski Kotar odhod dveh brigad 13. primorsko-goranske divizije, ki sta morali oditi v zahodno Liko.

Ko so se glavne nemške sile, ki so sodelovale v ofenzivi, umaknile, sta glavni štab Slovenije in štab 7. korpusa sklenila: preiti je treba v protiofenzivo. Štirinajsta divizija je najprej očistila sovražne postojanke na Notranjskem, 15. pa na Dolenjskem. Tako se je 18. divizija lahko usmerila proti Gorskem Kotaru, kamor je prispela 28. novembra. Borci 8. Levstikove brigade, 9. kočevske brigade in 10. ljubljanske so se nastanili v območju Lokev, Delnic, v rajonu Mrzle Vode - Srednji Jarak - Crni Lug in Brod na Kolpi. Naloga? Porušiti in zapreti komunikacije, preprečiti hitre sovražnikove premike in ponovne prodore z Gorskega Kotara v Slovenijo, vzpostaviti zvezo z enotami 13. hrvaške divizije oziroma Primorsko-goranskega odreda.

Naloge borcev 18. slovenske divizije so bile silno težke. Borci so bili izmučeni zaradi dolgih in srditih bojov z dobro oboroženim sovražnikom. Na dolгих pohodih do Gorskega Kotara so uničili obutev, obleko, zima pa je na vso moč kazala zobe. V že sicer pasivnem Gorskem Kotaru so bile mnoge vasi požgane, hrano je bilo zelo težko dobiti. Divizija je dobila nalogo - mobilizirati po vaseh. Začele so se tudi vojaške akcije, prvi napadi na sovražnika (napad na Stari Laz in Ravno goro, Vrbovsko...).

Ko je vrhovni komandant tovariš Tito dal za služeno priznanje slovenskim enotam, je 6. decembra leta 1943 izjavil, da »... so slovenske enote dosegle izvrstne rezultate...« in da bo »... slovenska vojska sposobna rešiti ne le vprašanja v Sloveniji, temveč tudi, da bo lahko pomagala urejati situacijo tudi na drugih področjih.«

SILVO TERŠEK

Iz osebne izkaznice občine Delnice

Gorski Kotar se prvič omenja 1481. leta. Gorani so se ukvarjali s proizvodnjo in predelovanjem železove rude, kmetijstvom in gozdarstvom. Prva organizacija KPJ je bila osnovana leta 1919. V španski državljanski vojni se je bojevalo 28 prostovoljcev iz Delnic. Leta 1941 so se formirale prve partizanske enote in NOO. Občina Gorski Kotar ima sedem narodnih herojev in 108 nosilcev »Partizanske spomenice 1941«.

Pred drugo svetovno vojno je bilo v občini 24.000 prebivalcev, od teh le 1000 zaposlenih. Danes je v občini 20.000 prebivalcev in 6500 zaposlenih, v večini primorov v lesni industriji in gozdarstvu. Zgrajeno je bilo 220 kilometrov vodovodnega omrežja (83 odstotkov gospodinjstev ima tekočo vodo). Večina cest je asfaltiranih. V občini ima vsak šesti prebivalec avtomobil. Nacionalni dohodek je označen s 1350 dolarji na prebivalca. V zadnjih desetih letih je bilo zgrajenih šest osnovnih šol (ena je v gradnji). Skoraj devetdeset odstotkov mladih nadaljuje šolanje na srednjih in visokih šolah.

Udarec ustaški propagandi

Gorski Kotar. Gornje Jelenje. Partizanska zaseda 1. bataljona 10. brigade napade oklepni avtomobil. Nemškega ranjenca, ki so ga bežeči zapustili, ujamejo naši. Bil je to mlad vojak z Berlina. Bolničarka Joža mu je previla rano in dala injekcijo proti tetanusu. Za tem so ga partizani zaslislali. Vojak, prepričan, da ga bodo ustrelili, je zajokal. Potem pa ni mogel verjeti, da bo pri njem ostala bolničarka, dokler ne pride nemška patrulja. Enota 10. brigade se je umaknila. Približevala se je nemška kolona. Nemški oficir se je bolničarki zahvalil za pomoč ranjencu in jo nagradil s sanitetnim materialom. Pred svojimi vojaki je govoril o njenem junaštvu in humanosti.

Ta dogodek je bil težak udarec ustaški propagandi, ki je skušala še naprej kazati slovenske partizane kot klavce, roparje in divjake, ki lejo ujetnike.

V enem kasnejših spopadov so tudi Nemci obvezali pet partizanov. Toda oficirja, ki je to dovolil, je nemško poveljstvo premestilo na vzhodno fronto.

»Dnevi
socialistične
republike
Slovenije«

Od 2. do 11. septembra so bili v Bijelem Polju v Črni gori že tradicionalni »Dnevi socialistične republike Slovenije«, ki jih organizirajo občine s tromeje med Črno goro, Srbijo ter Bosno in Hercegovino. Letošnja (petnajsta po vrsti) manifestacija sodelovanja med republikami je bila posvečena Titovim jubilejem.

»Dnevi socialistične republike Slovenije« v Bijelem Polju so se letos začeli s predvajanjem slovenskega filma »Idealist« in z večerom sodobne slovenske poezije. Poleg tega so pripravili še simpozij o sodobni slovenski poeziji, razstavo slovenske partizanske grafike, Mestno gledališče ljubljansko je uprizorilo delo Mateja Bora »Težka ura«, s samostojnim koncertom pa se je predstavil tudi oktet »Galus«.

Letošnji »Dnevi socialistične republike Slovenije« v Bijelem Polju so bili vsebinsko zelo bogati, zaključili pa so jih s pogovorom o možnostih za še tesnejše sodelovanje med pobrateni mi občinami na kulturnem, gospodarskem in družbenopolitičnem področju.

BELEŽKE BELEŽKE

PARTIZANSKA

Partizanska
ljudska pesem
Slovo

(avgust 1943)
Veter mehko poje skozi veje
smreke.
Tih večer je v mrak zagrnil naju
dva.
Tiho vse nocoj je, o, pretiho,
da čutiti je utrip srca in bolečino
skrito.

Oči so polne solz in roka v roki
podrhtava,
kot objeti bi hotela ves ta svet,
ki v temo je zavil in zarje ne
odseva
in svit jutranji se v temo krvi
pogreza.

Veter mehko poje skozi veje
smrek,
midva pa daleč, daleč sva
narazen:
ti seješ kri, jaz žanjem up
in kruh bo ta – svobode hleb.

Takrat morda zaman te bom
iskala
po svetlih in pojočih cestah,
povsod bo sreča, pesem, vrisk
in smeh,
a jaz svoj up bom zadnjič
pokazala...

JUSTIN MIKUŽ

Med
slovenskimi
otroki na
»Mladi
briezi« v
Benečiji

»Cajtu fašizma judem tle par nas so jin prepovedoval guorit sloviensko. An dan fašisti so bli srečal ta na poti nega Rezijana an so ga prašal, kajšan izik je biu te narbuoš, an Rezijan, ki je viedeu za nevarnost, je odgovorui, da te narbuoš izik je svinjski, an takuo Rezijan se je riešu.«

Takole je zapisal mladi Valentino iz Matajurja za natečaj »Moja vas«, ki vzpodbuja otroke beneških Slovencev k pisanju v narečju. Natečaj pa je le ena od dejavnosti, s katerimi študijski center Nediža iz Čedad razvija in utrjuje tradicije beneških Slovencev med najmlajšimi.

Veliko vlogo ima pri tem vsakoletna priljubljena letna šola »Mlada brieza«, ki je bila letos že četrta v vasi Tarbij nad Čedadom. Prvo leto je prišlo nekaj več kot dvajset otrok, letos pa že okrog stoširideset. Otroci navdušeno spijo v prikolica, ki so v Benečiji ostale od potresa, jedo v improvizirani jedilnici, se učijo v seniku, v baraki, v prestari šoli in na prostem.

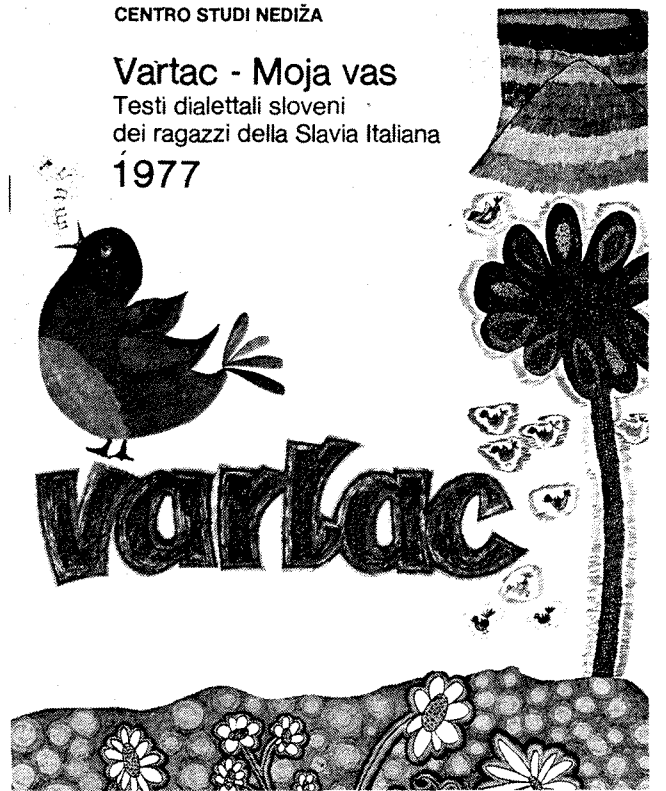
Ob dopoldnevih imajo pouk; sloven-

ščino, glasbeno in likovno vzgojo. Pri slovenščini se poskušajo seznaniti s knjižnim jezikom, ki ga nekateri prvič pišejo in berejo, saj je »Mlada brieza« namenjena predvsem spoznavanju in utrjevanju beneške tradicije. Tukaj se srečajo otroci, ki so sicer razkropljeni po vaseh in govorijo »slavo« samo s starši. Zdaj spregovorijo tako tudi med seboj, pa s svojimi učitelji in vzgojitelji, ki so ves dan z njimi – brezplačno. Zdaj slišijo tudi knjižno slovenščino, ki jim je resda precej tuja, a vseeno pomaga pri ustvarjanju zavesti o pripadnosti nekemu jeziku in narodu. Tu rišejo beneško pokrajino, njene znamenitosti, tu sestavljajo lutkovne igrice in prizorčke v narečju, pojejo svoje pesmi. Z zanimanjem se pogovarjajo z domačini o gospodarstvu, orodju in letos predvsem o izseljevanju. Veliko Benečanov namreč živi v tujini in tudi mnogo otrok, ki so se udeležili Mlade brieze, je bilo rojenih v Franciji, Belgiji in drugod.

Otroci so vedri in sproščeni, pa jim beseda rada steče tudi po italijansko. Tudi pesem. Preseneča pa, da poznajo

CENTRO STUDI NEDIŽA

Vartac - Moja vas
Testi dialettali sloveni
dei ragazzi della Slavia Italiana
1977

veliko revolucionarnih pesmi, ki jih pojejo z velikim zanosom. Seveda pa se radi naučijo tudi kako slovensko narodno, s čimer se igraje naučijo tudi slovenskega jezika.

Letos so se po desetdnevem bivanju v Dolenjem Tarbiju prvič odpeljali še za štirinajst dni na Debeli rtič, kjer se njihova poletna šola nadaljuje v drugačnih okoliščinah in se imenuje »Barčica moja«. Organizatorji, med katerimi so zlasti pomembni Paolo Petricig, Bepino Križetič in Živa Gruđen, so zelo hvaležni za pomoč Rdečemu križu Slovenije, ki jim je omogočil bivanje na morju. Tudi za »Mlado briezo« bi si želeli tako urejenih prostorov, kot so na Debelem rtiču. Na tihem upajo na pomoč matične domovine.

Kljub organizacijskim težavam pa z veseljem sprejmejo vsakogar, saj vsak novi mladi udeleženec pomeni skoraj zagotovo tudi novega zavednega Slovenca, ohranjevalca beneške tradicije in osveščenega pripadnika slovenskega naroda.

BOŽA KRAKAR-VOGEL

Umetniško snovanje – del
njegovega življenja

Med številnimi oblikami umetniškega izražanja zavzema slikarstvo zelo pomembno mesto. Vedno več privrženecv ima slikarstvo med mladimi, ki se odločijo za šolanje na šolah za oblikovanje ali na slikarski akademiji, mnogi pa s slikarstvom zapolnjujejo prosti čas. Eden takšnih je tudi Franc Markovič iz Prebolda.

Franca Markoviča-Aca smo srečali na njegovem domu v Preboldu. Kmalu smo prebili led ter začetno zadrego in postal je prijeten sogovornik.

»Že kot otrok sem rad risal,« je začel svojo pripoved Aco. »Vedno sem čeka- ril po papirju in drugod, čeprav sem vedel, da ni lepo risati kjer koli. Kmalu sem postal resnejši in začel dobivati o slikarstvu drugačno mnenje. K temu je veliko pripomoglo kmečko okolje v Črni na Koroškem, kjer sem preživel otroška leta. Začel sem upodabljati domače živali ter utrinke iz kmečkega življenja in okolja, v katerem kmetje živijo. Risal sem predvsem s svinčnikom na papir, ki sem ga pač uspel dobiti. V osnovni šoli sem se seznanil tudi z barvami, vendar sem šele v srednji šoli dokončno zamenjal svinčnik z oljem in platnom.«

»Kdaj pa si začel slikarstvo vključevati v svoj vsakdanji način življenja in na kakšne težave si naletel?«

»Resneje sem se začel ukvarjati s slikarstvom šele potem, ko sem se zaposlil in si ustvaril družino. Naletel sem na precej težav, ki pa so mi le koristile, saj sem tako izoblikoval svoj način ustvarjanja. Pri iskanju najboljših možnosti upo-

dabljanja sem uporabljal najrazličnejše slikarske materiale in tudi barve, vendar sem kmalu spoznal, da mi najbolj uspeva slikanje z oljnimi barvami na platno. Še preden sem se začel resneje ukvarjati s slikarstvom, sem bil reden obiskovalec na razstavah slovenskih in drugih slikarjev. Na eni izmed njih sem se srečal z deli Lojzeta Perka in bil navdušen. Spoznal sem, da mi je njegovo izražanje zelo blizu in od takrat je postal Lojze Perko tudi moj vzornik.«

In kaj najrajši upodabljaš?«

»Neizčrpen vir je moje otroštvo, ko sem preživel počitnice v kmečkem okolju. Spoznaval sem kmetovo življenje, njegovo delo in okolje. Lahko bi rekel, da upodabljam žive spomine na moja otroška leta. Poleg tega rad upodabljam pokrajine in motive iz raznih literarnih del.«

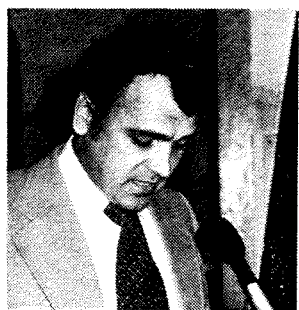
»Naslikal si verjetno že precej slik. Ali si jih že kje razstavil?«

»Samostojne razstave še nisem imel, vendar je moje slike videlo že veliko ljudi, pa naj je bilo to doma, ali pa v okviru razstave, ki sem jo imel v prejšnji organizaciji združenega dela. Največ svojih slik sem podaril prijateljem, nekaj pa sem jih tudi prodal. Nekateri najboljše so danes celo v Avstriji in Kanadi.«

»Kakšni pa so tvoji načrti in želje v prihodnje?«

»Ker mi je slikanje postalo nezamenljiv del življenja, mu bom ostal zvest tudi naprej. Potrudil se bom, da bi svoj način umetniškega ustvarjanja še izpopolnil, želel pa bi, da bi tudi amaterski slikarji imeli več možnosti za razstavljanje, saj bi bila njihova dela prav gotovo poživetv na slikarskem področju.«

DARKO NARAGLAV

Predsednik izvršnega sveta SOB Šmarje pri Jelšah FRANC MLAKAR

Osvoboditev Kozjega 9. septembra 1944. leta pomeni uspešen zaključek borbenih zmag Kozjanskega odreda in trinajste Bračičeve brigade. Minulo nedeljo pa so bile prav v Kozjem sklepne slovesnosti ob praznovanju občinskega praznika občine Šmarje pri Jelšah.

Kozje in njegove ulice je v nedeljo zaživel že zgodaj zjutraj. Vrvež na glavnem trgu je nekoliko pojenjal le, ko so se delegati vseh treh zborov občinske skupščine, družbenopolitičnih delegacij, številni občani in gostje zbrali v kinodvorani na slavnostni seji, kjer so z enominutnim molkom počastili spomin na padle tovariše med NOB. Praznovanja se je udeležil tudi podpredsednik skupščine SR Slovenije Beno Zupančič in delegati pobratenih občin Arilje iz Srbije, Čazme iz Hrvatske, Banja Luke iz BiH, ZRVS iz krajevnih skupnosti »Braco Nemet« iz Zagreba in drugi.

Potem, ko je predsednik izvršnega sveta skupščine občine Šmarje pri Jelšah Franc Mlakar, govoril o dosedanjih gospodarskih uspehih, načrtih in prizadevanjih za še hitrejšo rast, so podelili tudi letošnje občinske nagrade, ki sta jih, poleg devetih posameznikov, prejeli tovarna gospodinske opreme »Gorenje« iz Velenja in celjsko Cestno podjetje.

Vztrajno k novim dosežkom

Ceprav dosežki razvoja gospodarstva v občini niso v celoti uresničili zastavljene cilje in naloge v srednjoročnem načrtu razvoja občine Šmarje pri Jelšah, so bili kljub temu doseženi nekateri pomembni uspehi, ki so pomembni še toliko bolj, kajti doseženi so bili na območju občine, ki sodi med manj razvite v Sloveniji. Naj naštežemo samo nekatere najpomembnejše:

»V zadnjih petih letih se je v občini povečal družbeni proizvod za dva in polkrat. Približno 1200 novih delovnih mest je nedvomno prineslo nove možnosti za hitrejši razvoj na tem pretežno kmetijskem območju. V osnovna sredstva gospodarstva je bilo vloženih več kot 45 milijard starih dinarjev. Skoraj petino tega denarja je veljala naložba v gradnjo novega hotela v neposredni bližini Atomskih toplic, ki bo temu delu Obsoletja nudil nove možnosti zaposlovanja.

V Ratanski vasi pri Rogiški Slatini so odprli nov vzgojnovarstveni zavod za 150 predšolskih otrok, letos bo tudi končana gradnja nove osnovne šole v Rogatcu, zdravstvene postaje v Kozjem itd. Še letos bodo začeli tudi z gradnjo nove osnovne šole v Bistrici ob Sotli.

Po starostni in socialni strukturi prebivalstva sodi občina Šmarje pri Jelšah že v tisti vrh, ki povzroča velike težave pri zagotavljanju dovoljenih sredstev za pokrivanje tega dela skupne porabe. Res je, da v tem trenutku združeno delo gospodarstva šmarske občine samo ni sposobno večjih vlaganj in prav zaradi tega, bolj kot kdajkoli prej, pričakujejo, da bodo to storile gospodarsko močnejše OZD iz drugih občin in s postavitvijo obratov v šmarski občini na ta način omogočil hitrejši gospodarski napredek, povečal zaposlenost in zaustavil nezadržen odhod mladih in sposobnih ljudi v druge gospodarsko bolj razvite občine.

Prav sedaj so že v teku priprave za gradnjo novega obrata »Gorenja« iz Velenja v Bistrici ob Sotli in motela s črpalko. V Šmarju naj bi prav kmalu stekla poskusna proizvodnja obrata TSN iz Maribora itd.

Tudi v kmetijstvu v šmarski občini smelo načrtujejo, posebno še pri organizaciji zreje pitancev, prašičev in

perutnine v družbenem sektorju kot tudi v sodelovanju z zasebniki. Za uresničitev smelih načrtov, posebno v družbenem sektorju, se bodo z zavezitvijo Sotle, s pregrado v Vonarjih, ponudile zares izredne možnosti vzreje pitancev, saj bo kar 1500 hektarov Sotli in njenim pritokom iztrgane kakovostne zemlje za pridelovanje osnovne krme, dovolj velik porok za uresničitev zastavljenih nalog v kmetijstvu.

Potresne rane še nezaceljene

Tri leta je tega, ko je uničujoči potres poškodoval skoraj 3700 stanovanjskih in 1200 gospodarskih zgradb v občini, kar nedvomno še vedno zahteva veliko moči, materialnih sredstev in seveda denarja. Letošnje »kronično« pomanjkanje železa, predvsem pa cementa, v mnogočem zavira načrtovano delo pri obnovi. Poleg tega pa so tudi podrazitve gradbenega materiala in storitev za več kot polovico zmanjšale učinek že pred tremi leti določene okvirne vsote denarja. Spričo tega sta koordinacijska odbora šmarske in sosednje šentjurske občine že dala pobudo za podaljšanje zakona o prispevku za odpravo posledic potresa. Poleg potrošniških kreditov posameznikom bi namreč v šmarski občini potrebovali še 189.000.000 din solidarnostnih sredstev in ugodne bančne kredite za sanacijo gospodarskih objektov. Seveda bi posojilo pod ugodnimi kreditnimi pogoji potrebovalo tudi zasebno kmetijstvo, posebno še gospodarji preusmerjenih kmetij.

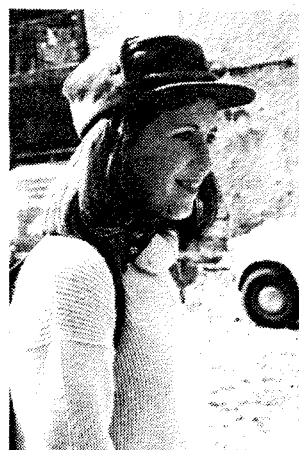
Voda, ceste, elektrika

V zadnjem času je bilo zgrajenih 10 kilometrov vodovodov. V 70 gospodinjstev je na novo pritekla voda, v desetih zasvetila električna luč. To sicer res ni veliko, vendar ob upoštevanju izredno težkih kozjanskih terenov in neznatnih materialnih možnosti tamkajšnjih hribovskih kmetij, je tudi to dosežek, ki ga ne gre zanemarjati.

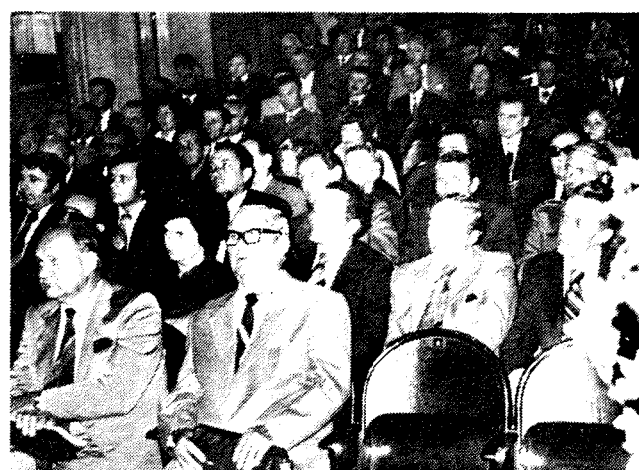
Zavzetost širše družbene skupnosti, skupnosti za ceste SRS, JLA in mladinskih de-

KAREL MRAMOR iz Ješovec

VERICA JANČIČ iz Pilštajna

Slavnostne seje občinske skupščine Šmarje pri Jelšah se je poleg številnih družbenopolitičnih delavcev in občanov, udeležil tudi podpredsednik skupščine SR Slovenije Beno ZUPANČIČ

HERMINA KLIČEK iz Sedlarjevega

KAREL KRANJC iz Kozjega

lovnih brigad je že letos rodila bogate sadove. Zgrajen je odsek ceste maršala Tita od Trebč do Bistrice ob Sotli. Do konca leta naj bi bila zgrajena trasa ceste iz Kumrovca do Podrede in končana dela pri obnovitvi ceste, ki vodi iz Sedlarjevega do Bistrice ob Sotli in iz Golobinjeka do Virštanj. V načrtu pa ostaja še ceste, ki vodijo od Bistrice na Bizeljsko pa iz Podrede v Koprivnico in križišče tako imenovanega kozjanskega cestnega križa itd. S sodobnimi asfaltiranimi cestami naj bi se Kozjansko tako povežemo z gospodarsko razvitejšimi središči, kar se bo nedvomno zazrcalo tudi pri njihovem nadaljnjem gospodarskem, turističnem in kmetijskem razvoju.

In kaj so ob praznovanju v Kozjem povedali občani

KAREL MRAMOR iz Ješovec: »Zares bi bil vesel, če bi se načrti pri gradnji in asfaltiranju cest uresničili. Ne vem kaj naj storimo, da bomo na Kozjansko dobili več cementa in železa. Gradnja stoji, cene pa so iz dneva v dan višje. Še malo pa si z denarjem, ki smo ga prejeli za ob potresu porušeno hišo, ne bomo mogli prav nič pomagati. Samo v naši vasi stojijo začeta dela pri šestih hišah. Zima je spet pred vrati, zato ni čudno, da bi vsi radi pohiteli z deli in da nas kar po nekaj deset vsak dan stoji pred trgovino in čaka na cement.

Tudi v kmetijstvu capljamo tu na Kozjanskem nekoliko zadaj. Pitanci in prašiči so pri nas še vedno pomemben vir dohodka kmetije. V hlevu imam 19 prašičev. Marca meseca so bili po 40 din, sedaj pa, ko imam godne za prodajo, so že po 30 din. Če pa nimam podpisane kooperacijske pogodbe, so prašiči celo po 25 din kilogram.

Da bi si kupil stroje za pomoč v kmetijstvu še pomisliti ne morem. Pri hiši imamo samo vinogradniško škropilnico in to je tudi vsa moja mehanizacija!«

KAREL KRANJC iz Kozjega: »Še nekaj dni in štiriinšestdeset let bom spravil pod klobuk. Veste, če pogledamo kaj je bilo narejenega na tem našem Kozjanskem v zadnjih desetih letih, mora-

mo biti kar zadovoljni. Dolga leta smo tolkli samo revščino. O, če bi bilo še zdravje v redu, se ne bi imel nad čem pritoževati. Sapa me daje, pa ne grem k zdravniku, saj mi tudi on ne bo mogel veliko pomagati. Slišim, da bodo tu v Kozjem zgradili zdravstveni dom! Upam, da na lekarno ne bodo pozabili. Zdaj moramo po zdravila kar v skoraj 20 kilometrov oddaljeno Šmarje.

Veste, kmetje pa bi bili še bolj veseli, če bi bil odkup nekoliko bolj organiziran. Lani na primer, ko so jabolka res dobro obrodila, so kar zgnila na drevesu ali pod njim. Tovarna, ki predeluje jabolke v Pristavi jih je sicer odkupovala, vendar kaj, ko so za kilogram jabolk plačali le 1 dinar. Če nisi imel svojega prevoza, je bil prevoz dražji kot si dobil za pripeljana jabolka!«

HERMINA KLIČEK iz Sedlarjevega: »Če že vprašujete česa bi bili krajani Sedlarjevega najbolj veseli, menim, da bi jih najbolj razveselila asfaltna prevleka čez makadamsko cesto, ki vodi iz Prelaskega do Bistrice ob Sotli.

V naši mladinski organizaciji nas je okoli 40. Pomagali smo graditi cesto iz Trebč do Bistrice ob Sotli. Za v prihodnje pa tudi načrtujemo številne akcije. Moram pa reči, da bi mi mladi v Sedlarjevem najbolj potrebovali svojo klubsko sobo!«

VERICA JANČIČ iz Pilštajna: »V zadnjem času je v naši vasi edino kulturno delo nekoliko zaživel, sicer pa se je vsa dejavnost preselila v Lesično. Tam je zdaj tudi pošta in trgovina. Slednje še najbolj pogrešajo starejši ljudje!«

Hermina in Vera sta bili namreč prav na dan praznovanja občinskega praznika sprejeti v enoto TO in se bosta prav kmalu priključili številni armadi mladih Kozjancev združenih v enotah TO, civilne zaščite, tabornikov, lovcev, gasilcev...

BENO ZUPANČIČ, slavnostni govornik na proslavi je nekaj tisoč zbranim na trgu v Kozjem med drugim še posebej poudaril: »Še malo in nekoč nerazvitega Kozjanskega ne bo več prepoznati!«

TONE URBAS

ŽALEC

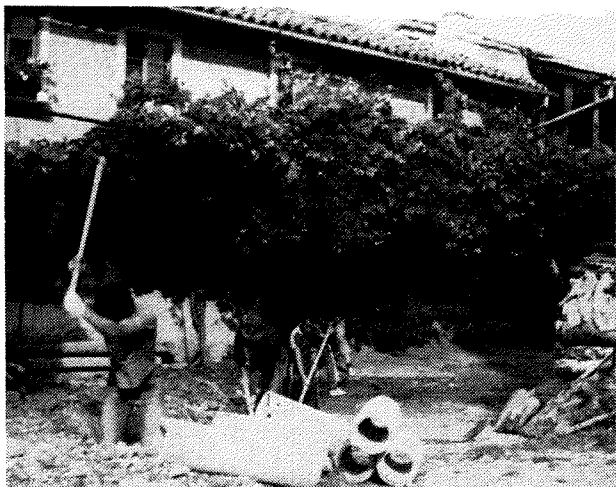
Številna priznanja za delo

Konec avgusta se je končala mladinska delovna akcija »Brkini 77«. Brigadirji so se vrnili na svoje domove. Polni spominov na lepe brigadirske dni so zapuščali svoje naselje v prijazni brkinski vasi Tatre. Slovo od domačinov je bilo prisrčno. Marsikomu so se utrnile solze. Brigadirji so si obljubljali, da se zagotovo vidijo spet prihodnje leto.

Cetrta izmena MDA »Brkini 77« je zaključila letošnjo mladinsko delovno akcijo. Poleg brigadirjev iz Kamnika in Slovenske Bistrice so se vrnili domov tudi brigadirji žalske občine, ki so nosili ime narodnega heroja Slavka Šlandra. Ta mladinska delovna brigada je bila najboljša brigada četrte izmene. Ne samo pri delu, tudi na področju interesnih dejavnosti, so dosegli izjemne uspehe. Kar 14 brigadirjev je postalo udarnikov. Brigada je prejela trak akcije, kot najvišje brigadirsko priznanje.

Letošnjih delovnih akcij sta se udeležili dve žalski brigadi. Brigadirji ene brigade so delali v Kruševcu, drugi v Brkinih in tako utrli pot naslednjim brigadam v prihodnjem letu. Uspešno so preživeli brigadirski krst ter tako brigadirji prve Savinjske čete, kot brigadirji brigade Slavka Šlandra z uspehi povsem opravičili ime, ki so si ga nadeli. Njihovi letošnji delovni uspehi so tudi zagotovilo za uspešno delo v prihodnje. Z novimi delovnimi uspehi na gradbiščih širom po naši domovini bodo tako kar najbolje ohranjali spomin na velikega revolucionarja Slavka Šlandra in slavno Savinjsko četo.

DARKO NARAGLAV

Brigadirji MDB »Slavko Šlander« iz Žalca pri kopanju jarkov, v katere so položili cevi iz katerih je v 40 hišah na Tatrah pritekla voda

DOBROVA

Že dvajsetič na izletu

Krajevni organizaciji ZB in VVI iz Dobrove pri Ljubljani sta že dvajsetič pripravili izlete za svoje člane in njihove vojske. V dvajsetih letih smo obiskali številne pomembne in zanimive kraje iz NOB v Sloveniji, rojstni kraj maršala Tita pa že dvakrat. Letošnja pot nas je vodila po Zasavju, kjer smo si ogledali Zagorje in Trbovlje ter seveda Čebine, odkoder smo nadaljevali pot v Rimske Toplice in Laško.

Čeprav nam je bilo na izletu zares prijetno ne moremo pozabiti dogodka v Trbovljah, kjer smo zaman čakali predstavnika tamkajšnje organizacije ZB, da bi nas vodil po mestu, čeprav smo se po telefonu natančno dogovorili za naš prihod. Iz zagate nas je rešila direktorica muzeja v Trbovljah. Pokazala nam je muzej, zelo lepo in razumljivo pa nam je pripovedovala o zgodovini Trbovelj, njihovi borbi za delavske pravice, kakor seveda tudi pravi pomen Čebin.

JOŽE KOMAT

PREVORJE

Praznik v Prevorju

Prebivalci krajevnega skupnosti Prevorje so pred dnevi praznovali krajevni praznik. Leto je vezan na dan, ko je bila v tem kraju ustanovljena prva partizanska šola (v začetku septembra leta 1944). Zbranim je spregovoril predsednik krajevnega združenja SZDL Ivan Oprešnik. Posebej je poudaril prispevek slovenskih delovnih organizacij, mladinskih delovnih brigad in nekaterih časopisnih hiš v zvezi s prizadevanji za napredek omenjene krajevnega skupnosti. Spregovoril je tudi nekdanji politični aktivist na tem območju Stane Nučič-Mile. Na slovesnosti so podelili posameznikom, številnim delovnim organizacijam, mladinskim delovnim brigadam in časopisom Večer, Kmečki glas, ter Novi tednik priznanja krajevnega skupnosti.

M. Š.

OPLOTNICA

Izlet po Gorenjski

Člani združenja borcev Oplotnica so 27. avgusta letos priredili izlet po Gorenjski. V Naklem pri Kranju so jih pozdravili predstavniki združenja borcev tega kraja. Domačin in nekdanji pohorski partizan Anton Grašič-Savo je vodil skupino in pripovedoval o pomembnih dogodkih iz zgodovine NOB na Gorenjskem. Obiskali so Bled, Vrbo, Radovljico in domačijo, kjer sta živela komandant prvega Pohorskega bataljona Rudi Mede-Groga in njegova žena Pavla-Katarina. Na domačiji so udeleženci izleta spregovorili z Grogovimi sorodniki. Med vrnitvijo v Oplotnico so se ustavili še v Velenju in Vitanju.

MILAN IVANUŠA-Vencelj

DUPLEK

Priprave na praznovanje

Devetnajstega septembra leta 1944 se je približno petdeset fantov in mož, med njimi tudi dve dekleti odzvalo klicu domovine in odšlo med partizane. Nekateri med njimi se iz gozdov niso vrnili. Ta datum so si krajani KS Duplek izbrali za krajevni praznik. Tudi letos se nanj skrbno pripravljajo. V »kulturnem tednu«, ki bo od 16. do 25. septembra bo vrsta prireditev in športnih tekmovanj. Med praznovanjem bodo izdali »Bilten«, v katerem bo prikazan prispevek krajanov med NOB in razvoj kraja po osvoboditvi. Sklep prireditev bo v nedeljo 25. septembra z osrednjo proslavo v Dvorjanah. Takrat bodo odkrili spomenik, delo akademskega kiparja Viktorja Gojkoviča.

MITJA

PODNART

Rezervni oficirji na pohodu

Minulo soboto je osnovna organizacija ZRVS iz Podnarta pripravila za vse svoje člane orientacijsko-taktični pohod. Na 10 kilometrov dolgi poti so imeli udeleženci pohoda tri kontrolne točke, kjer so morali pokazati svoje znanje in spretnost. Pohoda so se udeležili tudi predstavniki odborov za ljudsko obrambo in družbeno samozaščito.

Člani ZRVS so odšli na pot v trojkah. Posebne strokovne komisije so tudi ocenjevale njihovo delo. Najboljše je bila ocenjena trojka, ki so jo sestavljali Mirko Faganel, Franc Jelenc in Marko Toman.

Pomerili so se tudi v streljanju z vojaško puško, kjer sta dosegla najboljše rezultate Nande Markovič in Anton Solar, saj sta nastreljala kar 41 od 50 možnih krogov. Tretje mesto pa si je priporil Stane Režek z 38 krogi.

CIRIL ROZMAN

NOVA GORICA

Posnemanja vredno srečanja

Mladinska organizacija trgovskega podjetja »Manufaktura« iz Nove Gorice nedvomno sodi med najbolj delavne tovrstne organizacije v občini.

Kakor že lani, tako je tudi letos mladina »Manufakture« priredila v sodelovanju z mladinskim pevskim zborom iz Solkana srečanje zaščitnega oddelka in sanitetnega osebja centralne partizanske bolnišnice »Franja«. Z zastavami in transparenti, ki so izražali hvaležnost za trud borcev osebja bolnišnice »Franje«, se je v Novakih pridružila še večja skupina članov mladinske delovne brigade, ki pomaga odpravljati posledice lanskoletnega potresa na Tolminskem.

Po kratkem pozdravnem nagovoru zdravničice Franje Bidovec-Bojc, ki je med vojno upravljala to znamenito bolnišnico, so mladinci vsem zbranim franjevcem pripeli na prsni rdeče nageljne in družno krenili proti bolnišnici. Ob spominsko ploščo umrlih ranjencev so položili šopke svežih nageljnov, nakar so mladinci izvedli zanimiv kulturni program. Ob tej priložnosti je vse prisotne še posebej pozdravila predstavnica mladinskega aktiva novogoriške »Manufakture« Jadranka Stanič, ki se je v imenu mladine zahvalila franjevcem.

Zbranim je govorila tudi zdravnica dr. Franja Bidovec-Bojc

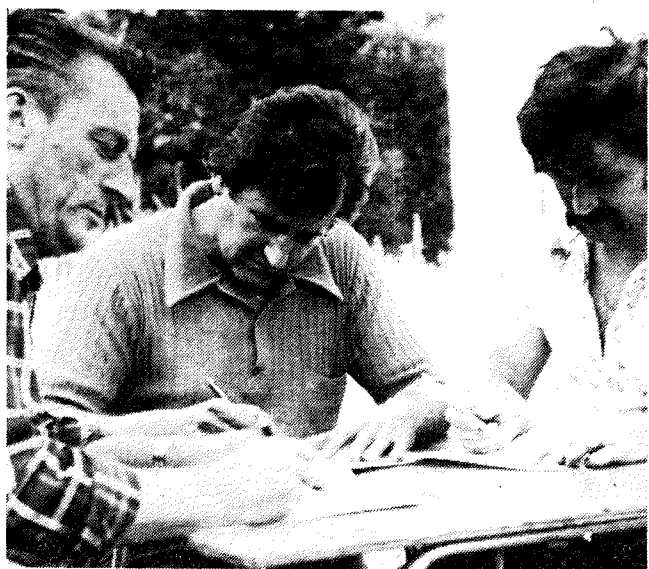
CELJE

Peta prekomorska spet v Gospiču

ANTON ŽGAJNAR

IVO GABRIJELČIČ

Iz dela ZRVS Slovenije

USPEŠEN KONEC

Tudi v novogoriški občini so te dni sklenili izpite za rezervne vojaške starešine. Na podlagi zbranih podatkov je ugotovljeno, da se je izpitov udeležilo 94 odstotkov rezervnih starešin in da so izpite domala vsi z manj ali več uspeha opravili. Rezervni starešine so namreč pokazali zelo dobro znanje iz vojaške teorije, topografije in streljanja z vojaško pištolo posebej pa so se izkazali v reševanju taktičnih nalog. V boju z namišljenimi sovražnimi motoriziranimi enotami, so njihove zasede dejansko brezhibno delovale.

Med osnovnimi organizacijami ZRVS so najboljši uspeh dosegle organizacije »Jože Lamut«, »Maks Valentinčič« ter rezervni starešine iz Kanala. Le za dve točki so bili slabši »rezervisti« iz Rožne doline in Šempetra, na tretje mesto pa sta se uvrstili organizaciji iz Branika ter »Jože Srebrnič« iz Nove Gorice. Najuspešnejši med posamezniki je bil Aleksander Krševan (OO ZRVS Šempeter), ki je dosegel in osvojil vseh petnajst možnih točk.

Za konec bi veljalo omeniti, da gre za tak uspeh zasluga vsem posameznikom, kot tudi občinskemu odboru ZRVS, ki je nenehno skrbel za vojaškostrokovno ter idejnopolično izpopolnjevanje svojega članstva. Pri tem ne bi smeli pozabiti na pomoč štaba za teritorialno obrambo, kot tudi na oddelek za ljudsko obrambo pri skupščini novogoriške občine. Z združenimi močmi je torej lažje priti do uspeha.

Besedilo in slika
M. GOJKOVIČ

Med novimi dijaki gimnazije Franc Rozman-Stane

Ljubezen do poklica

»Dragi dijaki, vi ste že sedma generacija naše vojaške gimnazije. Opredelili ste se za vojaški poklic, zato skrb za vaše šolanje danes prevzema zvezni sekretariat za ljudsko obrambo. Na vaši novi življenjski poti vam želimo obilo uspehov...«

To je le nekaj besed direktorja vojaške gimnazije, tovariša Stanka Jelačina, ki jih je izrekel dijakom prvega letnika gimnazije in s tem, namesto šolskega zvona, odprl novo učno leto tistih, ki se pripravljajo – kot aktivni starešine naših oboroženih sil – prevzeti naloge s področja naše splošne ljudske obrambe. Gimnazijcem tokrat ni bilo potrebno še posebej govoriti o pogojih, ki jim jih nudi šola, saj so se o tem pogovarjali vsak v svoji občini, o možnostih za sodoben in neoviran pouk pa so se, ob prihodu v vojaško gimnazijo, dokaj hitro tudi sami prepričali. Zato je direktor gimnazije spregovoril predvsem o učnih načrtih ter nalogah novih dijakov.

»Poglejte,« je dejal tovariš Jelačin, »letos so gimnazijo končali domala vsi dijaki. V primerjavi s prejšnjimi leti je bilo med njimi veliko več prav dobrih in odličnih. Našim dijakom torej ponujamo vse kar moremo, od njih pa zahtevamo znanje, disciplino, red in učne uspehe.«

Med novimi dijaki gimnazije Franc Rozman-Stane

In kaj o vsem tem mislijo novi prebivalci internata in gimnazije? Zakaj so se opredelili prav za vojaški poklic?

»Osnovno šolo sem končal s prav dobrim uspehom,« je dejal Peter Senica iz Raven na Koroškem. »Že od malega sem čutil nagnjenost do vojske. In odločil sem se, kajti vojaški poklic je časten in perspektiven. Starša sta zadovoljna.«

Dušan Horvat iz Lenarta: »Za vojaški poklic sem se opredelil zato, ker me izredno zanimajo tehnični dosežki naših oboroženih sil. Moja davna želja se je vendarle uresničila in srečen sem.«

»Že v sedmem razredu osnovne šole sem razmišljal o vojaški gimnaziji,« je rekel Slavko Mlakar iz Ljubljane. Oče in mati sta mi pomagala in tako je moja zamisel uresničena. Upam, da bom uspel.«

Milan Pleško iz Novega mesta: »Že kot otrok sem vzljubil vojaško uniformo. Posebej me zanima sodobno orožje naše obrambe, a vseeno nisem bil prepričan, da bom sprejet v vojaško gimnazijo. Pa vendar mi je uspelo, zadovoljen sem.«

»Priznati moram, da sem današnji dan nestrpno pričakoval. Dočakal sem ga z veseljem, svojim staršem pa sem obljubil, da bom zares zgleden di-

jak,« pravi Igor Pirih iz Trebnjega.

Sladjan Radovanović iz Kopra: »Mislim, da bi se kot odlični dijak lahko vpisal v katerokoli srednjo šolo. Toda želja, da bi se ukvarjal z raziskovanjem orožja je premagala vse.«

Podobno je povedal še marsikdo od novincev. Vsi so zadovoljni. Srečni so tudi starši, ker so se prepričali, da so njihovi sinovi vzljubili poklic oficirja naše armade in da se z ljubeznijo do poklica lahko premaga prenekatera težava na življenjski poti mladega človeka.

Tekst S. NIKOLIČ
Slika S. KRŠEVAN

Cesta na Pokljuki

Horuk inženircev

Običajni mir na Pokljuki kalijo brnenje velikanskih inženirskih strojev, ter vzkliki vojakov, ki ob praktičnem urjenju gradijo cesto med Rudnim poljem, Mrzlim studencem in Zatrnikom. Kljub slabemu in pretežno deževnemu vremenu, delo na cesti poteka brez večjih zastojev in bo po vsej verjetnosti končano pred predvidenim rokom.

»Vse teče kot ura,« se ne brez ponosa pohvali »no-vopečeni« kompresorist Željko Kotnjak. »Tukaj mi ni hudo, ker sem vajen napornega fizičnega dela, zato se na Pokljuki zares počutim kot doma.«

A nobenemu od inženircev ni težko, čeprav je

znano, da je kamen na Pokljuki trdovraten in, dejali bi, neuklonljiv. Premagujejo ga lahko le pri-dne vojaške roke.

»Dnevno ga izvrtamo tudi nad petnajst kubičnih metrov,« se zopet pohvali Željko.

Vodja delovišča, tovariš Nikola Šporič je povedal, da njegovi inženirski tudi za petindvajset odstotkov presegajo normo, kar je na terenih Pokljuke pravi podvig. Sicer pa o tem vnetem in udarniškem delu pričajo tudi mnogi dokumenti, kot so sheme, načrti in grafikoni.

Inženircev na cesti ni veliko. Malo jih je, a so vseeno zelo pogumni. Vsak dobro ve, kaj mora

tokom dneva narediti, zato ta vojaški kolektiv spominja na složno in trdno družino, ki ne pozna nobenih ovir.

»Le da bi sonce močnejše zasijalo!« Takšna je želja vseh graditeljev, ki večkrat gledajo v nebo in se jezijo na mrzel planinski dež, ki je letos česti gost Pokljuke.

Seznam vojakov, ki bi jih v tem kratkem novinarskem »raportu« morali zapisati, je zares dolg. Vseeno pa bi omenili vo-

Preden so se srečali s prvim strojem, so se mladi inženirski – v sodobno opremljenih kabinetih – naučili ravnanja z maketami. (Foto B. J.)

jake Tomaža Mraza, Radomira Cikareviča, Milorada Krupljanina... Starešine pravijo, da so ti vo-jaki najboljši med najboljšimi.

Za konec povejmo še to, da je investitor gradnje na Pokljuki republiška skupnost za ceste, akcija mladih inženircev ljubljanskega armadnega območja, pa je le prispevek vojakov k praznovanju letošnjih Titovih in partijskih jubilejev. Dodali bi še to, da je gradnja ceste pravzaprav dokaz več, da je naša vojska vselej pripravljena pomagati ljudstvu in mu pravočasno priskočiti na pomoč.

M. KRAGOVIČ

Agent gestapa ali žrtev domobranske propagande

Kaj o tem govorijo novi dokumenti? Nekaj misli ob odkritju spominske plošče padlim članom gospodarske komisije v Lenartu v Selški dolini

Kaj o tem govorijo novi dokumenti? Nekaj misli ob odkritju spominske plošče padlim članom gospodarske komisije v Lenartu v Selški dolini

Zadnje dni maja 1944. leta je načelnik VOS za škofjeloško okrožje Anton Žbontar-Slavc s pomočjo oficirjev manevrskega bataljona v Rovtah v Selški dolini aretiriral politkomisarja grupe VOS okraja Selca Rada Murnika in njegovo mamo Ivanko. Ivanka je bila rojena pri Gabrčanu v Rovtah. Že več kot deset let je bila vdova in je po moževi smrti le s težavo preživljala svoje štiri sinove. Zato je Radoslava poslala na svoj dom k očetu v Rovt, Zdravko je šel za pastirja k Brodarju v Hrastje pri Kranju, Boža je poslala študirat za duhovnika v Ljubljano. Pri njej v Lescah je ostal le najmlajši sin Miloš.

Prišla je vojna in Rovt je oživel. Nad vasjo je 12. decembra 1941. Cankarjev bataljon uničil elitno nemško policijsko enoto. Padlo je 45 sovražnikovih vojakov. Vse to se je dogajalo blizu Gabrčanove hiše. Rade, tako so vsi klicali Radoslava, je videl tisti zmagoviti boj Cankarjevega bataljona in se takoj navdušil za partizane. Bil je kurir in spremljevalec številnih funkcionarjev OF. Poznal je vse hribe, vasi in steze. Napredoval je od kurirja do komandirja kurirske karavle in nato do politkomisarja grupe VOS okraja Selce v škofjeloškem okrožju.

Sekretar OF za Selško dolino Janez Trojar-Zagloba mi je dejal:

»Rade je bil pošten fant, zanesljiv kurir, pretkan vosovec, vesten, discipliniran in vedno lepo oblečen. Vrag ga vedi, kaj ga je pripeljalo na pot izdaje!«

Radetov brat Zdravko je bil kurir PK KPS za Gorenjsko in je večkrat spremljal pokrajinske funkcionarje OF in KPS po Gorenjski. Tretji brat Božo pa je bil med organizatorji domobranstva za Gorenjsko v Suhem dolu.

Tik pred aretacijo je Ivanka Murnik skušala vreči v ogenj dve pismi, a ji je bilo v bliskoviti aretaciji to preprečeno. Obe pismi sta ohranjeni in sta v arhivu Inštituta za zgodovino delavskega gibanja. Prvo pismo je 14. maja 1944. leta napisal Božo in ga preko mame poslal bratu Zdravku. Dobesedno citiram uvod tega pisma (vsa pisma so v celoti objavljena v knjigi Zločin pri Lenartu):

»Dragi Zdravko!

Z veseljem sem prejel tvoje pismo, ki si ga pisal iz Lesc. Mislim sem že, da te ni več med živimi. Res je, da sem pri domobrancih v Suhem dolu pri Lučinah in da nas je precej. Vesel sem tudi, da te komunistična propaganda še ni čisto zbegala in da si ostal še toliko kritičen in razsoden. Razumljivo pa je, da imaš nekatere predsodke, ker ti pač ni vsa stvar še čisto jasna. Ne bom ti dosti govoril o domobrancih, le toliko povem, da nas je veliko, veliko več kakor partizanov v Sloveniji, da smo dobro oboroženi in predvsem, da smo urejena in disciplinirana slovenska vojska, ne pa propadla roparska drhal, kakor partizani. Popolnoma odveč je tvoj strah, da bi prišle brigade in divizije s topovi. Kar pridejo naj, jih težko čakamo. Pomni, Turjak se ne bo nikoli več ponovil! Takrat smo bili mi na tleh, ker so nas Italijani izdali in dali vse

orožje partizanom in jih že preje ves čas podpirali, veliko bolj kakor nas. Turjaka niso zavzeli partizani, pač pa Italijani in italijanski topovi. Zato se jim pa sedaj v Italiji vrača in vrnilo smo jim tudi v Ljubljani, ko smo vse Italijane pognali ven. Takrat mi nismo bili vojska, pač pa so bili naši oddelki raztreseni sem in tja, brez medsebojne zveze. Danes pa tega ni več. Danes imamo topove mi!

Kar se tiče izida te vojne, se popolnoma strinjam s teboj, le s to razliko, pa boš spoznal, da je med Angleži in Rusi tak prepad, kakor med Nemci in Rusi. Ko bo končana vojna z Nemčijo, se bo začela med zahodnimi silami in boljševiki (Božo je dosledno verjel in – dalje jo širil – Goebbelsovi propagandi, ki je v sporu med zavezniki videla še edino rešilno bilko; opomba J. Vidic). To je čisto jasno in Angleži samo čakajo, da se bosta Nemčija in Rusija čisto izčrpali.

Kako pa je z zavezniškimi misijami pri partizanih, naj ti pojasni tole:

ko so pred enim mesecem Angleži zasledili otok Hvar, ki so ga imeli partizani, so pobili vse partizanske komandante, moštvo pa internirali. Kidrič, ki je prišel, da bi v imenu OF pozdravil Angleže, je

Žrtev izdaje
Maks Lotrič-Sorodolski, načelnik gospodarske komisije za škofjeloško okrožje

komaj ušel. O slovenskem partizanskem parlamentu pa ni vredno izgubljati besede. To je komedija, ki se ji vsak pameten človek smeji ...»

V nadaljevanju pisma daje Božo natančna navodila, kako naj brata (Zdravko in Rade) pobegneta od partizanov in kje naj se javita.

Rade je na zaslišanju priznal, da sta v zarotniški skupini še njegov brat Zdravko in komandir VOS Danilo. Pred dezerteriranjem naj bi s partizanskimi minami opravili še nekaj drznih sabotažnih akcij in pobili nekaj funkcionarjev.

Rada in mamo Ivanko so vosovci zaprli v podzemeljski bunker v Martinj vrhu. Preiskavo je prevzel PK VOS za Gorenjsko. Načelnik VOS za škofjeloško okrožje Slavic je takoj po prvem zaslišanju hitro napisal dve obvestili. Prvo za PK KPS za Gorenjsko, naj takoj aretirajo kurirja Zdravka, drugo pa načelniku PK VOS za Gorenjsko Jelovčanu, naj takoj aretirajo svojega spremljevalca Danila.

Čeprav je bil VOS z odredbo ukinjen že februarja 1944. leta, je na Gorenjskem deloval še naprej do 1. maja, ko so se vse skupine VOS zbrale v Martinj vrhu in kjer so iz teh grup ustanovili bataljon VDV. Toda omenjene osebe so še naprej ostale na terenu pri obveščevalni službi oddelka za notranje zadeve, še naprej so jim pravili vosovci (podrobneje so tokrat v organizacijo ne spuščam, ker ni jedro tega zapisa).

Kurir, ki je prinesel Slavčevo pismo v PK, je rekel tovarišem: »Rada so naši aretirali!« Ob tej vesti so vsi osupnili, Zdravko pa se je hitro zmuznil ven in pobegnil ter se javil Nemcem.

Drugi kurir je naredil isto napako. Medtem ko je Jelovčan bral pismo z obvestilom, naj aretirajo svojega spremljevalca, se je le-ta izgubil v gozdu. Hiteli so za njim, a ga niso več dobili. Po težkih zapletih sem ga po 25 letih odkril na Jesenicah in z njim govoril o tej zadevi. Naši ga nikdar niso zaslišali.

Čeprav je bil Rade zvezan, je pobegnil iz bunkerja in pri tem ubil oba stražarja. Medtem ko so se zasliševalci oddaljili v bližnjo hišo, je začel jamrati, da mora za grm opraviti tisto reč. Stražar ga je odvezal, pri tem pa pustil puško zgoraj ob vhodu, kjer je počival drugi stražar. Ko je Rade zlezel ven, je zagrabil za puško in oba ubil. Nato se je zvečer priklatil v Žetino pod Blegošem in tam ubil partizana Hermana Jelusiča. Nemcem se je javil v Gorenji vasi.

Cez nekaj dni sta Rade in Zdravko pripeljala nemško policijo in domobrance k Zakrašniku v Lenart, kjer so pobili devet članov gospodarske komisije in drugih aktivistov OF. Dne 12. junija 1944. leta so padli: sekretar okrožne gospodarske komisije Maks Lotrič-Sorodolski iz Češnjice pri Železnikih; Tomo Menciger iz Ljubljane; Filip Potočnik-Lipe iz Zirov; Frančiška Kalan-Omanova iz Pevna pri Škofji Loki; zakonca Ana in Anton Gosar-Hrenova, mesarja iz Škofje Loke; Viktor Simončič iz Zagorja (živel je v Železnikih) in zakonca Boža in Viktor Lednik, ki sta prišla prejšnji dan iz Maribora v partizane v škofjeloške hribe. Vse zveze iz Maribora so bile namreč preveč sumljive, preveč je bilo na Pohorju izdaj, zato sta preko sorodnikov poiskala zvezo v Železnikih, pa sta bila ubita že prvo noč.

Izdajalca Rade in Zdravko sta se ob razsulu umaknila z domobranci na Koroško. Angleži so ju vrnilo in oba sta dva meseca po vojni dobila zasluženno kazeno. Tisti, ki ju je zapeljal, to je brat Božo in ki je dejansko kriv za vse te žrtve, pa je odšel v našo vojsko, kjer je celo dobil čin deseterja kot najboljši vojak v četi. Čin so mu vzeli šele pozneje, ko so zvedeli da je bil domobranski podoficir. Živi v Ljubljani in kar človek izredno težko dojame, je to, da ga do danes še nihče niti ni zaslišal, kako so v Suhem dolu organizirali gorenjsko domobranstvo, kako so razpredali vohunsko službo, čeprav bi ga morali obtožiti za zločin pri Lenartu.

Lani sem namreč v arhivu VOS odkril originalno, v nemščini napisano izjavo, ki jo je Rade podal, ko se je javil Nemcem v Gorenji vasi. Iz izjave je razvidno, da niti on niti brat Zdravko nista bila agenta gestapa v partizanih, pač pa sta kot neuka pastirja poslušala glas »učnega in modrega« brata Boža.

V tej prvi izjavi je Rade opisal, kako so ga varnostni organi OF aretirali, kako je pobil oba stražarja, Jelusiča v Žetini in kako mu je sploh uspelo pobegniti. Celotno to izjavo bom objavil v knjigi Sedem krst za Ronkarjevo družino, ki bo pri založbi Borec izšla decembra letos ali morda nekaj dni po novem letu.

V nedeljo 18. decembra dopoldne ob desetih bo ZZZB NOV Lenart nad Lušo pri kmetu Zakrašniku odkrila spominsko obeležje padlim članom gospodarske komisije. Obenem bo tedaj tu srečanje aktivistov škofjeloškega okrožja. Tisti, ki smo partizani v Selški dolini, bomo radi prišli na to slovesnost in srečanje.

JOŽE VIDIC

Praznik v partizanskih Šebreljah

Prvo septembrsko nedeljo so v Šebreljah na Cerk-ljanskem slavili krajevni praznik. Slavje je bilo v počastitev letošnjih Titovih jubilejev, obletnice priključitve Primorske k matični domovini ter se hkrati spominjali težkih dni iz NOB, ko je nemški okupator požgal vas.

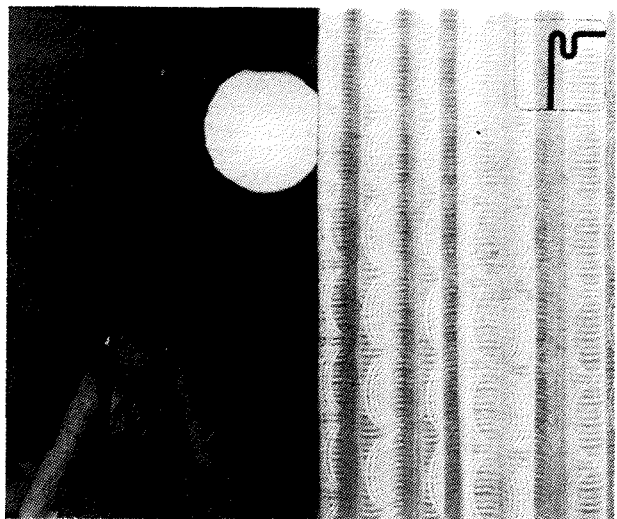
Slavnostni govor je imela delegatka zveznega zbora inž. Ivica Kavčič, ki je še posebej poudarila vlogo in prispevek ljudi teh krajev med NOB. Predsednik krajevnih skupnosti Alojz Polak pa je govoril o nalogah vaščanov, ki jih čakajo v prihodnje. Med najpomembnejša dela nedvomno sodi izgradnja vodovoda, ki so ga že začeli graditi in pa preureditev ceste iz Stopnika do Šebrelj.

Bogat kulturni program je pripravila domača mladina, pevski zbor idrijskih soferjev in avtomehani-kov pod vodstvom Ivana Rijavca in vojaški ansam-bel iz Vrhnike. Številni udeleženci proslave so še posebej pozdravili zborni recital pesnitve Črtomira Sinkovca »Šebrelje«, ki je posvečena požigu vasi pred 33. leti.

Na slovesnosti so tudi podelili šest priznanj OF. Posebno priznanje pa je dobila šebreljska mladina, ki je zlasti v zadnjih letih gibalo kulturnega življenja na vasi.

JOŽE CIMERMAN

**samo po vašem okusu
opremljeno stanovanje je zares vaše!**

Samo najboljše veste kako osebna stvar je oprema stanovanja. Kako se brezumno stanovanje spremeni v vaš dom šele takrat, kadar je opremljeno po vaši meri, okusu in značaju. Kadar se vam zdi, da so vse stvari razporejene tako, kakor da so tam že od nekdaj in seveda kadar gole stene in hladna okna zastrete z zavesami.

Prav zato je tudi izbira zaves predvsem vaša stvar. Samo vi lahko veste kakšne zavesе bodo najbolj skladno dopolnile vaše stanovanje. In katera barva, vzorec, izdelava zaves je tista, ki bo prenovila izgled vašega doma, ga pomladila in mu dala še bolj vaš ton?

Pri tem vam tudi mi ne moremo pomagati. Le največjo izbiro skrbno izbranih in iz najboljših materialov izdelanih zaves vam lahko ponudimo. Razočarani bi bili, če med 62 vzorci in 85 barvnimi odtenki, prosojnih in neprosojnih zaves VELANA, ne bi našli tudi tistih, za vas.

na sončni strani vašega doma **velana**

grafično podjetje

nova gorica

popolna odgovornost

65290 Šempeter pri Gorici • poštni predal 1 • tel.: h. c. 23-615

žiro račun 52000-601-10201 pri SDK Nova Gorica

podjetje sestavljajo: organizacijska enota tiskarna »SOČA«

in poslovne enote

knjižarne »naša knjiga« nova gorica, ajdovščina, Šempeter in Vipava

**Grafične storitve vseh
vrst.
ZA CENJENA
NAROČILA SE
PRIPOROČAMO**

**Geološki
zavod
Ljubljana**

DIMIČEVA 16

● **GEOLOŠKA RAZISKOVANJA**

- geološke in geofizikalne karte
- mineralne surovine
- geomehanika, fundiranje nizkih in visokih zgradb
- konsolidacija gradbenih tal
- pitna, industrijska, termalna in mineralna voda

● **VRTANJE**

- raziskovalna in eksploatacijska
- za sidranje
- za konsolidacijo tal
- pilotiranje pri fundiranju objektov

● **RUDARSTVO**

- raziskave
- masovno miniranje

● **PROJEKTIRANJE IN KONSTRUKCIJE VRTALNIH STROJEV**

● **INVESTICIJSKA DELA V TUJINI**

DES PODJETJE ZA DISTRIBUCIJO
ELEKTRIČNE ENERGIJE SLOVENIJE
LJUBLJANA n. sub. o. LJUBLJANA,
HAJDRIHOVA 2

**TOZD ELEKTRO
SLOVENJ GRADEC**

b. o. — SLOVENJ GRADEC, FRANCETOVA 14

Projektiramo, gradimo in vzdržujemo
električne naprave, izvršujemo instalacije,
vršimo servisne usluge.

oskrbuje z električno energijo območja
občin Dravograd, Velenje, Ravne
na Koroškem, Radlje ob Dravi
in Slovenj Gradec.

Novo, novo, novo! Glasbeni regal maxi in mini omogočajo funkcionalno razmestitev glasbenih in TV aparatur. Dobite jih v vseh prodajalnah s pohištvom in industrijski prodajalni v Begunjah pri Cerknici. Izdeluje se v hrastovem in teakovem furnirju. Cenjenim potrošnikom se priporočamo!

SLOVENIJALES

Tovarna pohištva

JELKA

Begunje pri Cerknici

**GLASBENI
REGAL**

Ljubljana, jugoslavija

**zastopstva, izvoz-uvoz,
servisi, konsignacija
Ljubljana,**

Titova cesta št. 81

Zastopamo priznane tuje tvrdke, ki oskrbujejo našo kemično, tekstilno, papirno, gradbeno in druge industrije s surovinami, stroji in orodji ter kmetijstvo z zaščitnimi sredstvi za rastlinstvo in gnojili. Spremljevalne dejavnosti (servisne, tehnično-posvetovalne in druge službe) zaokrožujejo našo dejavnost.

**tekstilana
kočevje**

Telefoni: Direktor: 86-109, h. c. 86-911 • Telegram: TEKSTILANA •
Žir. rač.: 51300-601-10082 pri SDK Kočevje • Žel. postaja Grosuplje

PRIPOROČA SVOJE IZDELKE:

- odeje vseh vrst in velikosti, izdelane iz kvalitetnih surovin po najsodobnejši tehnologiji, enobarvne, dvobarvne, v najrazličnejših vzorcih in v jaquard tehniki
- posteljna pregrinjala, stenske obloge

brest dekliška
cerknica soba
industrija pohištva Jugoslavija
telefon 061-791 200 telex 31 167 **katarina**

**program katarina
v vseh trgovinah s pohištvom**

za dnevne sobe
samske sobe
spalnice

salon pohištva brest cerknica in
prodajalna brest v mariboru,
kneza koclja 6

potrošniško posojilo do 30.000. 10% polog
ob nakupu z devizami 5% popust dostava na dom brezplačna

TEMELJNE ORGANIZACIJE ZDRUŽENEGA DELA
ZDRUŽENE V

RUDNIKIH SVINCA IN
TOPILNICI MEŽICA z n. sol. o.

proizvajajo:

svinčene in cinkove koncentrate
svinec v blokih, svinčeno pločevino, svinčene cevi in šibre
vse vrste startnih aku-baterij v klasični in monoblok izvedbi: suhe neformirane,
suho-formirane in kontejner
trakcijske aku-baterije za vse vrste električnih vozičkov, elektrolokomotive,
elektroviličarje, čolne itd.
stacionarne aku-baterije za telefonske centrale, el. računske centre, trafo postaje, radio
relejne postaje, zasilno razsvetljavo itd.
specialne startne aku-baterije za težke pogoje dela
separacijsko in flotacijsko opremo po licenci »WEMCO« ZDA
transportno opremo za lesno industrijo po licenci »SANGER & MASSIERER KG« ZRN
čistilne naprave za fekalne vode
prodaja mineralov: vulfenit, ceruzit in kalcit

lipica 1580 – 1980

LIPICA

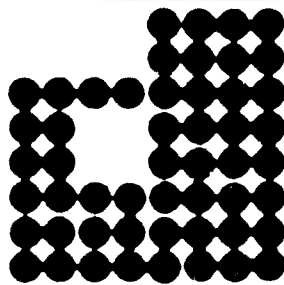
Kobilarna nudi gostom vsakodnevno turistično jahanje, začetne in nadaljevalne tečaje, vožnjo s kočijo, jahanje ponijev za otroke. Dresurni program je dnevno na sporedu, razen ob sobotah.

Hotel MAESTOSO

nudi poleg hotelskih storitev družabne prostore primerne za zaključne sestanke in seminarje, kegljišče, plavalni bazen, nočni bar, trgovino s spominki, frizerski in kozmetični salon.

Popust na penzijske cene v mesecu septembru. Vabimo vas v Lipico.

Informacije: KRAS – turistična komerciala Sežana tel. 067-73361

DELO

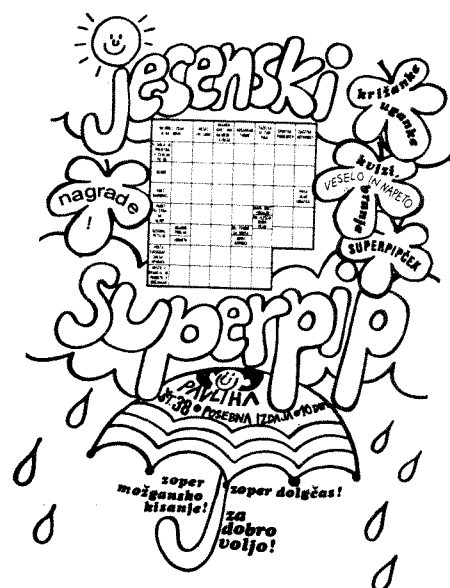
Časopisno
in grafično
podjetje, Ljubljana

Tiska časopise, revije, knjige, publikacije, razglednice, prospekte in reklamne tiskovine.

Izdeluje enobarvne in večbarvne klišeje v najmodernejši tehniki.

V sklopu podjetja je specializirani obrat za večbarvni tisk, lakirnica in plastificirnica. Izdaja osrednji slovenski dnevnik »Delo«.

Telex, štirinajstdnevnik, Naši razgledi, revijo Avto, revijo Stop, revijo Jana, Zabavnik.

VABILO ZA TRGATEV V GORIŠKIH BRDIH

Domicilni odbor Briško – Beneškega odreda vabi borce in aktiviste s svojega področja, da se z družinskimi člani udeležijo delovne akcije – pomoč kmetijski zadrugi Dobrovo pri trgovini, ki bo

17. in 18. septembra

Zborno mesto bo na Vrhovlju točno ob 7,30 uri, od koder bo skupni odhod na delo!

Prosimo vse zainteresirane, da se takoj javijo svojim sekcijam, kjer bodo dobili vsa obvestila o prevozu, hrani in prenočišču.

35 let Zasavskega bataljona

Borce Zasavskega bataljona »Ljubež Hohkraut« in aktiviste OF okrožja Litije vabimo na proslavo 35. letnice ustanovitve Zasavskega bataljona, ki bo v nedeljo, 25. 9. 1977, ob 11. uri na Zasavski gori nad Savo pri Litiji. Zbor borcev in aktivistov bo ob 10. uri na mestu proslave. Prihod na Zasavsko goro za avtomobile je iz križišča Vidrga na cesti Zagorje-Domžale.

Odbor za pripravo proslave

Borcem bataljona »Simon Gregorčič«

Borce ter svojce padlih in po vojni umrlih pripadnikov Prvega primorskega partizanskega bataljona »Simon Gregorčič« prosimo, da čimprej pošljejo odboru bataljona (Kidričeva 9, 65.000 Nova Gorica) naslednje podatke:

- priimek in ime ter partizansko ime
- datum in kraj rojstva, ter sedanje bivališče (za padle in umrle, bivališče svojca)
- datum vstopa v NOV in datum vstopa v bataljon z navedbo čete.

Za pripadnost v bataljonu velja čas od 10. avgusta 1942 do 20. oktobra 1942. Bataljon so sestav-

ljale: 1. in 2. Vipavska, Kraška, Pivška, Tolminska in Brkinska četa.

Ker pripravljamo srečanje in podelitev spominskih listin ustanoviteljem bataljona, prosimo za sodelovanje.

Popravek

V 31. številki TV 15, ki je izšla 17. avgusta 1977, je bil objavljen članek o našem obisku v Kanalu. Žal so se v članek vrinile ne- točnosti in vas prosimo, da jih popravite.

V tretjem odstavku tretje vrste: iz tujine smo se vrnile leta 1943 (ne 1944), v predzadnjem odstavku tretji vrsti pa mora biti zapisano: ... **toda skoraj vsi so pri pokopališču na Vrhpolju padli. Nemci so jim namreč pripravili zaselo, da bi ujeli angleškega** (ne nemškega) **majorja.**

Odred Soških mejašev, Nova Gorica

Tovariško srečanje na Kobjeglavi na Krasu

Borce Južnoprimorskega odreda NOV in aktiviste OF, vabimo na tovariško srečanje, ki bo na Kobjeglavi na Krasu – 25. septembra ob 14. uri.

Obudili bomo spomine na našo zmagovito borbo, ter proslavili velike jubileje: ustanovitev KPS in štirideseto obletnico prihoda tovariša Tita na čelo KPJ.

Na sporedu bo kulturni program, slavnostni govornik pa bo Branko Ba- bič.

Poskrbljeno je tudi za prijetno počutje, razvedrilo.

Posebnih vabil ne bo!

Rešitev križanke 152.

Vodoravno: kape, aparat, berilo, arakan, rida, Beti, KK, satira, raketa, mama, TR, var, omorika, anahoret, nravi, Elan, terakota, Jan, lev, di, staja, est, arabec, SN, iz, Nama, tona, GV, Nevada, RS, kvaliteta, oko, lem, Monaco, BP, NOB, Atila, Amol, Ikar, Tara, vi- za, Adam, Anam, sito, ti.

Knjižno »KOMANDANT STANE« Založbe »Borec« prejmeta: KUNSTELJ MILKO, Prešernova 4, 64000 Kranj in GROSELJ PAVLA, Ulica talcev 40, 61410 Zagorje ob Savi. Čestitamo!

Uredništvo in uprava

Rešitev križanke 154.

Vodoravno: starinar, tavoleta, anemona, ta, Kama, litus, dar, nikotin, NT, snob, Seme, Ipavec, kankan, sveto, Aka, novo, al- kar, Ras, Aba, Ada, ogledalo, med, kvaliteta, EM, Asen, Baralič, Nemo, sako, orisanost, Lili, Isa, ajdovec, gardine, Aron, oč- ka, AA, skat.

Knjižno darilo Založbe BOREC iz Ljubljane »Komandant Stane« prejmeta po pošti: Anica TANKO, Gorenjska c. 72, p. 61310 Ribnica (na Dolenjskem) in Boris DEBELAK, Krmelj 30, p. 68296 Krmelj. Obema čestitamo!

Uredništvo in uprava

Rešitev križanke 153.

Vodoravno: Samo, Karas, čevlji, Salobir, Stael, mrene, kengeru, Marko, Asta, očke, gor, Alpina, Anna, SG, laik, str, vata, Trsat, ast, Aran, Aonke, Ind, smučar- ski čevlji, demon, tetanije, topaz, rej, reva, ot, grk, Knin, in, dvo- rec, Aida, CE, orač, Iška, sat, ra- me, ZK, su, trikolora, IA, ada- mit, sestavina, alpaka, AL.

Knjižno nagrado prejmeta: BAJŽELJ VINKO, Maistrova 4/A, 61000 Ljubljana SUŠA JOŽE, Dol 120, 61431 Dol pri Hrastniku. Čestitamo!

Uredništvo in uprava

Rešitev križanke 155.

Vodoravno: plat, repa, Enej, tiro, cevi, tapetar, regulator, cigarnik, korepetitor, Vnukovo, Asimov, srnar, AD, Res, sak, Rinka, zastr- tost, IA, doba, Ios, triera, Ulster, ZR, deca, Re, elementi, Emona, za vezavo, vatel, Kate, psi, RS, TT, Meta, riba, od, Ikar, Jaki, Alan, ora.

Knjižno nagrado Založbe BO- REC »Komandant Stane« prej- meta: Alojz ŽAVBI, Blagovica 2, p. 61223 Blagovica in Milka REPINC, Ribčev laz 6, p. 64265 Bohinjsko jezero. Obema čestitamo in sporočamo, da bo Založba BOREC v Ljublja- ni, knjige poslala po pošti.

Uredništvo in uprava

Rado Jelinčič, Karel Kumše:

Delo goriškega vojnega področja

od marca
1944
do
osvoboditve

Ker so se sovražnikove kolone ob spopadu enot začele z raketami obveščati, kje se odvijajo boji, je bilo tudi borcem področja takoj jasno, da v bojih sodeluje več kot petdeset so- vražnikov, oziroma da je na pohodu več kolon, ki naj bi uničile enote NOV. Zaradi sovražnikove premoči se je borbeno desetina vrnila k po- dročju, da bi ga zaščitila pri umiku nazaj na Kras. Ko so se pripadniki področja umikali po strmini v hrib v smeri Temenice-Škrbina, je nanje streljal sovražnik s težkim orožjem (mitraljezi in minometalci) kar iz štiri- rih strani in sicer iz Kostanjevice na Krasu, Mirne v Spodnji Vipavski do- lini, Gradišča-Oševljek in z desnega brega reke Vipave, smer Renče. Umik je poleg neprestanega strelja- nja otežkočala še velika strmina in neporasel teren. Vsa ta gonja, ki je trajala več ur, se je končala tako, da so ranjeno borko in borca, ki sta bila skrita v grmovju, četniki našli in ju mučili, na koncu pa ustrelili. Drugi borci so se srečno umaknili v borov gozdiček nad vasjo Škrbina.

Za invalide in nekatere bolne tova- riše je bil umik še posebej težak. Ker so bili sovražni rafali in treski min v določenem pasu hriba dokaj pogosti, si pri umiku napravil le nekaj korakov in že si se moral zaradi varnosti vreči na zemljo in iskati zaklonišče. Napad oziroma umik je trajal od šeste ure zjutraj do enajste ure dopoldne.

Zadnji se je umikal s kraja spopada komandant s kurirjem Lojzetom. Že na začetku umika po grmovju sta se nehote razšla vsak po svoje. Ker so četniki komandantu področja že za- prli pot do njegove enote, se je ta moral umikati nad vasjo Vinišče proti Mirni. Med umikom je naletel na vot- lino, v kateri se je skrivalo pet borcev GAPA (italijanski partizani) in trije mladi, pred kratkim mobilizirani borci komande področja. Ker so četniki vse obkolili, je komandant predlagal, da se skupaj in z orožjem, pripravlje- nim na strel, prebijejo iz obroča, no- vomobiliziranci pa so predlagali pre- dajo. Kmalu nato se je vseh osem borcev tudi predalo četnikom, ki so jih odpeljali v svojo postojanko Dorn- berk. Tam je bil komandir četnikov domačin, zato je tri mlade pripadnike področja spustil domov, italijanske partizane pa so po pripovedovanju domačinov nekaj časa mučili, nato pa ustrelili.

Ko je komandant področja videl, da njegov predlog o umiku ni bil sprejet, se je takoj umaknil iz votline naprej po grapi. V bližnjem grmovju je zaka- pal arhiv in osebne dokumente s tor- bo, nato pa se je prebijal naprej. Stre- ljal je le v najbolj kritičnih trenutkih, vendar je kljub temu izstrelil okrog šestdeset nabojev za brzostrelko. So- vražnik bi ga lahko ustrelil že na sa- mem začetku umika, vendar ga je hotel dobiti živega, komandantu pa je uspelo, da se je sovražniku umaknil celo brez ran.

Priprave za napad SS enote Princ Eugen

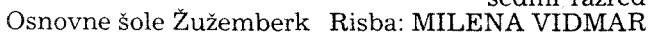
Obveščevalni center komande gori-škega vojnega področja je prve dni januarja 1945 prejel od svojih obveščevalcev v Gradiški podatke, da na- merava večja enota iz SS divizije Princ Eugen na očiščevalno akcijo na Kras. Da je bilo obvestilo točno, je zagotavljal vir informacije. Obvestil je namreč stalni sodelavec obvešče- valnega centra komande goriškega vojnega področja, ki je bil vodja pisar- ne v štabu bataljona SS Princ Eugen, po rodu Romun. Ta je nas obveščal že precej časa in dajal razne podatke. To obvestilo ni čakalo na redno pot iz Gradiške, saj bi tako prišlo šele čez nekaj dni. Obvestilo pa je bilo zelo pomembno, lahko rečemo življenj- skega pomena tako za komande mest in področje, kakor tudi za oblastne organe, karaule, kurirje in civilno prebivalstvo, oziroma za ves spodnji Kras.

Tega se je zavedala tudi komanda goriškega vojnega področja. Določila je posebnega in zanesljivega kurirja, ki je prejeto obvestilo prenesel v obveščevalni center pri štabu 9. korpusa hkrati s predlogom, naj ta pošlje voja-ške enote, ki bi sovražnikove namere preprečile. Čez dva ali tri dni je iz štaba korpusa prišlo obvestilo na ko- mando goriškega vojnega področja, da je njen predlog sprejet in da bo na območje spodnjega Krasa prišla pa- rtizanska enota. Zanj naj poskrbijo vse potrebno za namestitev, dobro počutje in da bo njeno bivanje ostalo v strogi tajnosti. Komanda področja je bila zelo nestrpna in radovedna, kakšna bo ta enota. Ali bo dovolj moč- na, da bo razbila sovražnika in prepre- čila njegov namen? Kaj bi se zgodilo, če bi sovražniku prizadela le manjše žrtve in bi ga tako le razjezila, od njegove namere pa ga ne bi odvrnila? Kaj bo s civilnim prebivalstvom?

V večerno tišino v bližini Rubij je rezko odjeknil »stoj!« stražne čete ko- mande goriškega vojnega področja. Po kratkem pogovoru so se sporazu- meli. Prišel je udarni bataljon 31. divi- zije. Na čelo kolone je stopil koman- dant bataljona tovariš Leban. Vodja patrolje mu je pojasnil, da ga bo odpe- ljal v komando področja. V bližnji zgradbi so komandanta in komisarja bataljona že čakali komandant gori-škega vojnega področja Karel Kum- še-Tomaž, politkomisar Franc Hvali- lič-Bolte, španski borec, in šef obve- ščevalnega centra področja Franc Pa- kiž. Po kratkem pozdravu je koman- dant Kumše dejal: »Čakali smo vas.«

»Kako čakali?« je vprašal tovariš Leban. »Mi pa smo mislili, da prihaja- mo na Kras v največji tajnosti.«

(se nadaljuje)

SLAVKA MENARD

Sergej Kraigher

Torek, 6. septembra 1977

Predsedstvo CK ZKS je na svoji seji razpravljalo o uveljavljanju samoupravnih odnosov na področju kulture in o njenem čim boljšem vključevanju v združeno delo. Pomemben referat je prebral tovariš Sergej Kraigher.

V Kairu se je končalo zasedanje ministrskega sveta arabske lige, ki so ga udeleženci ocenili zelo pozitivno, čeprav so se na zasedanju izognili žgočim medarabskim temam.

V Kölnu so teroristi ugrabili predsednika zahodnonemških industrijalcev Schleyerja.

Sreda, 7. septembra 1977

Tovariš Tito se je z jugoslovansko delegacijo ustavil na zadnji postaji svoje poti po SZ, Koreji in Kitajski, v sinkjansko-ujgurskem avtonomnem območju, na Kitajskem, kjer živi trinajst narodnosti.

Gonja proti koroškim Slovencem se po dveh bombnih atentatih v Pliberku še stopnjuje, sedaj pa se je prvič zgodilo, da je avstrijski notranji minister Lanc ostro zavrnil očitke nacionalistov s Koroške.

Omar Torrios

Četrtek, 8. septembra 1977

Po štiriindvajsetih dnevih se je tovariš Tito s spremstvom vrnil z devetindvajset tisoč kilometrov dolge poti prijateljstva in miru po SZ, Koreji in Kitajski. V Beogradu ga je navdušeno pričakalo okrog šeststo tisoč ljudi.

ZDA in Panama sta podpisali nov sporazum o Panamskem prekopu, po katerem bo prekop prišel v last Paname.

Mao Ce-tung

Petek, 9. septembra 1977

V Rimu so zaprli policijskega kapitana Capozzela, ki je bil neposredno zadolžen za nadzor nacističnega zločinca Kapplerja. Prav tako so zaprli tudi policista, ki je usodne noči stražil pred zločinčevu sobo.

V Pekingu so uradno odprli mavzolej Mao Ce-tunga, ki ga je pred nedavnim obiskal tovariš Tito kot prvi tuji državnik.

V Varšavi se je končal mednarodni seminar »Vojna in kultura v letih 1939–1941«.

Sobota, 10. septembra 1977

Ob vsej jugoslovanski obali so slavnostno proslavili dan jugoslovanske vojne mornarice. Osrednja proslava je bila v Splitu, kamor je prišel tudi tovariš Tito. Kljub naporni zgodovinski poti, s katere se je šele pred kratkim vrnil, bo predsednik Tito ostal v Splitu še nekaj dni.

Ponedeljek, 12. septembra 1977

Predsednik CK ZK Slovenije France Popit je v Kopru odprl nov dijaški dom »Heroj Tito«.

Ob Titovih jubilejih so v prostorih skupščine občine Kranj odprli razstavo fotografij »Tito in Film«.

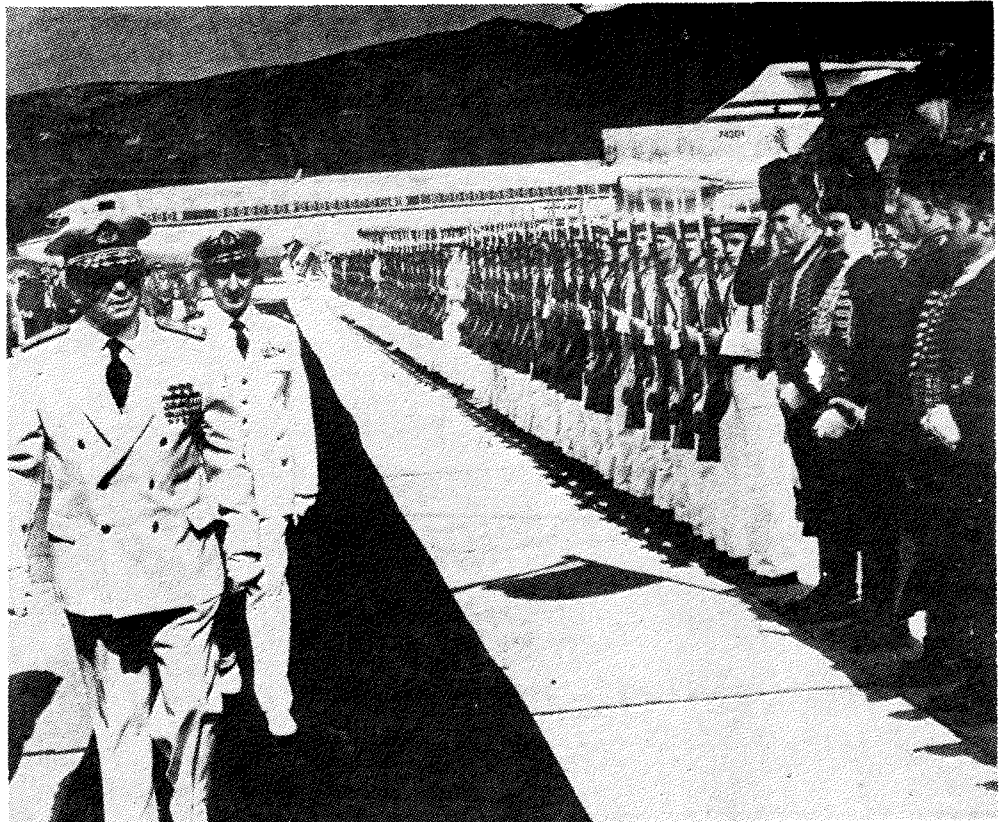
V Beogradu sta se sestala član ZIS Janko Smole in predsednik izvršnega komiteja EGS Haferkamp na pogovorih o sodelovanju med Jugoslavijo in EGS.

France Popit

Tito: »Jugoslavija je zemlja, ki zna čuvati svoje pridobitve!«

Kolesa so se zaustavila, motorji so utihnili – s krepkim korakom je Tito, kot da se ne vrača z naporega in dolgega potovanja, stopil na tla svoje zemlje, naše zemlje.

Predsednika republike je na splitskem letališču pozdravila častna enota jugoslovanske vojne mornarice iz Podgore: vrhovni komandant maršal Tito se je udeležil osrednjega praznovanja 35. letnice vojne mornarice, ki je bila 11. septembra v Splitu.

VJESNIK – 11. september 1977

Edinstvena šola samoupravljanja

Malo nenavadno in čudno zveni informacija, da bo v naslednjih nekaj letih skoraj 100 direktorjev, vodilnih ljudi osnovnih organizacij združenega dela in sestavljenih organizacij združenega dela v Sloveniji, moralo končati edinstveno šolo samoupravljanja, ki že dela v Škofji Loki. Nekaj več kot 160 direktorjev je že obiskovalo imenovano šolo in dobilo diplomu, ki jim bo na delovnem mestu prišla še kako prav.

Za kaj pravzaprav gre in zakaj že izkušeni vodje kolektivov polagajo izpite? To so, v glavnem, mladi in sposobni ljudje, v katerih znanje se ne dvomi, toda v času šolanja na fakultetah niso imeli priložnosti, da se učijo o samoupravljanju, odnosih med delavci, združenem delu, humanizaciji delovnih mest... Njihovo bivanje in učenje v Škofji Loki ni klasičnega, marveč je pogovornega tipa.

MLADOST – 9. september 1977

Delamo samo za denar?

Seštevek drobnih medčloveških odnosov lahko veliko prispeva k dobrim odnosom v kolektivu... Koliko so v naših delovnih okoljih o tem resno razmišljali, je težko reči. Vse pa kaže, da so še vedno precej redki tisti, ki so nekaj tudi naredili. In še pri tem jih ni vodila toliko skrb za odnose in dobro počutje

delovnih ljudi kot skrb za večjo produktivnost – kljub temu, da zdaj že vsi vemo, koliko več in koliko bolje naredi tisti, ki ima rad svoje delo, kot tisti, ki na svoje delo gleda kot na nujno zlo, le kot na sredstvo za preživljanje. Ali je po tej splošno znani ugotovitvi res tako težko verjeti, da je pot od dobrih odnosov – za katere skrbijo ljudje, ki radi opravljajo svoje delo – do večje produktivnosti mnogo krajša kot pa od večje produktivnosti do dobrih odnosov.

DELAVSKA ENOTNOST
27. avgust 1977

Esma v – kiosku

Esma Halilčević prodaja časopise, cigarete in drugo v enem izmed tuzlanskih kioskov.

»Od nečesa moram živeti!« pravi. Povedano bo dobilo pravi smisel šele, ko bomo zapisali, da je Esma diplomirana inženirka tehnologije. V njenem indeksu so zabeležene nadpovprečne ocene in študij je končala v roku. Diplomsko delo, posvečeno tehnologiji črpanja slane vode, je dobilo priznanja tistih, pred katerimi ga je branila. Obiskala je Esma mnoge delovne organizacije in pisala prošnje, a je vedno dobilo isti odgovor: strokovnjaki takšnega profila nam niso potrebni. Ostal ji je kiosk, v katerem dela od prvih jutranjih, do poznih večernih ur, za – 1750 dinarjev.

Primer Esme Halilčević, na žalost, ni osamljen...! Z druge strani se ponavlja zgodba o ljudeh, ki z nepopolnimi, ali celo brez potrebnih kvalifikacij zavzemajo mesta, ki jih ne bi smeli. Kar se načrtovanja kadrov tiče, pa je stvar jasna, tudi brez dopolnilnih dokazovanj.

VJESNIK – 30. avgust 1977